

1981/82:31

Torsdagen den 19 november

Kl. 12.00

1 § Justerades protokollen för den 11 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1981/82:80 om utökning av grönområdena i Solna kommun

Anf. 1 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om jag är beredd att medverka till en positiv prövning av möjligheterna att för allmänheten upplåta delar av de områden i södra Solna som disponeras av statens polisskola och statens bakteriologiska laboratorium.

Frågan om en sådan upplåtelse har enligt vad jag har erfarit behandlats i Solna kommun efter en motion i kommunfullmäktige i januari 1979. Kommunens fastighetskontor har i sin beredning av ärendet vänt sig till rikspolisstyrelsen och statens bakteriologiska laboratorium med en förfrågan om möjligheterna för en upplåtelse. Båda myndigheterna har yttrat sig och anfört flera skäl mot en upplåtelse för allmänheten av de aktuella områdena. Fastighetskontoret och fastighetsnämnden har därefter avstyrkt motionen. Vid behandlingen i kommunstyrelsen återremitterades frågan till fastighetsnämnden för förnyad handläggning. Fastighetskontoret har därefter skrivit till byggnadsstyrelsen, som i maj 1981 svarat att de aktuella områdena inte kan upplåtas till allmänheten. Byggnadsstyrelsen hänvisade till de skäl som rikspolisstyrelsen och statens bakteriologiska laboratorium redovisat.

Förhandlingar pågår f. n. mellan staten och Solna kommun om vissa andra markfrågor. I förhandlingarna företräds staten av en särskild förhandlare som min företrädare tillkallat. Om kommunen vill få den fråga som Pär Granstedt tagit upp ytterligare prövad, ser jag inga hinder mot att kommunen aktualiserar frågan i detta sammanhang.

Anf. 2 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka ekonomi- och budgetministern för svaret på min fråga.

*Om temporärt
kommunalt skatte-
stopp*

Det här problemet kan upplevas som begränsat. Det gäller alltså två statliga myndigheters marker i Solna. Men jag vill betona att det faktiskt är en ganska angelägen fråga. Solna kommun hör till de absolut mest tätbebyggda och tätbefolkade kommunerna i landet. Det är möjligen Sundbyberg och någon mer som kan konkurrera. I synnerhet södra Solna, som nu är aktuellt, är mycket tätbebyggt. Det finns alltså mycket ont om grönområden av något slag. Det är svårt för människorna -- och då i synnerhet för barnen, som inte gärna kan ge sig i väg några längre sträckor -- att i södra Solna uppleva någon som helst natur.

Därför måste det naturligtvis vara ett övergripande intresse att vi så bra som möjligt försöker tillgodose kommunens behov av att få tillgång till grönområden. Tänkbara möjligheter är just de marker som jag har nämnt i min fråga och som centern har tagit upp i Solna kommunfullmäktige, polisskolans och bakteriologiska laboratoriets områden.

Ekonomi- och budgetministern lämnar i sitt svar en historisk redovisning och hänvisar till att rikspolisstyrelsen och statens bakteriologiska laboratorium har angett ett flertal skäl till att det inte skulle gå att upplåta dessa områden till allmänheten. Men faktum är att man när man läser deras svar finner att det inte är särskilt tunga skäl som de redovisar. Statens bakteriologiska laboratorium hänvisar i stort sett till att det är förbjudet för allmänheten att beträda denna mark och att man därför inte kan gå med på en upplåtelse av området till allmänheten. Det är närmast som "god dag - yxskaft". Rikspolisstyrelsen redovisar att det skulle vara allmänt besvärligt, att det skulle komma i konflikt med deras verksamhet, att naturen är litet svår att vistas i för folk samt att det skulle bli städsvårigheter.

Det är klart att det kan finnas vissa komplikationer, men det verkar inte särskilt övertygande. Det tyckte inte heller kommunstyrelsen utan återremitterade ärendet till fastighetsnämnden, som vände sig till byggnadsstyrelsen. Byggnadsstyrelsen hänvisade bara till vad bakteriologen och rikspolisstyrelsen hade sagt och ansåg därmed inte heller att allmänheten kunde få tillträde. Detta förde alltså inte ärendet vidare på något sätt.

I och för sig förstår man dessa myndigheter. De har ett naturligt ointresse, därför att de tycker att det är besvärligt att släppa in en massa folk på sina marker -- och vem tycker inte det? Därför reagerar de på detta sätt.

Men vi politiker, som måste se till litet mera övergripande intressen och beakta människornas behov av rekreationsområden, bör inte låta oss nöja med detta. Därför hoppas jag att man i de förhandlingar som statsrådet hänvisar till kan försöka nå fram till en lösning på dessa problem.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1981/82:87 om temporärt kommunalt skattestopp

Anf. 3 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Lennart Blom har frågat mig om regeringen är beredd att förbereda en lagstiftning rörande temporärt kommunalt skattestopp i syfte

att för år 1983 omöjliggöra skattehöjningar av Stockholmstyp.

Frågan om ett kommunalt skattestopp och tillsättande av en utredning för att genom någon form av beredskapslagstiftning vid behov kunna inskrida mot kommuner och landstingskommuner med föreskrifter om skattetak behandlades av riksdagen i våras. Riksdagen betonade därvid starkt vikten av att kommunalskattehöjningarna begränsas och att en ytterligare höjning av skattetrycket allvarligt skulle äventyra den samhällsekonomiska balansen. Riksdagen ställde sig dock tveksam till att lagstiftningsvägen införa direkta begränsningar i den kommunala beskattningsrätten och begärde således inte heller att en utredning skulle tillsättas med uppgift att utarbeta ett lagförslag angående kommunalt skattetak.

De informationer som vi nu har om förändringar av de kommunala skattesatserna för år 1982 tyder på att en mycket begränsad höjning kommer att ske. Detta är ett uttryck för att kommuner och landstingskommuner nu synes göra allvarliga ansträngningar för att nå den nödvändiga neddragningen av den kommunala volymökningen och förhindra skattehöjningar. Statsmakternas uttalanden i våras har således fått gensvar.

De åtgärder inom den kommunala sektorn som kommer att föreslås för år 1983 hänger samman med bl. a. besparingarna på statsbudgeten för budgetåret 1982/83. Om dessa frågor kommer inom kort överläggningar att äga rum med kommunförbunden. *Mot denna bakgrund och med hänsyn till de uppgifter som nu föreligger om de begränsade kommunala skattehöjningarna för år 1982 och om den kraftiga uppbromsningen i den kommunala volymökningen som nu synes komma till stånd, finns det enligt min mening inte f. n. några skäl för att förbereda en lagstiftning om temporärt kommunalt skattestopp för år 1983.*

Anf. 4 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för budgetministerns svar.

Jag vill helt kort redovisa bakgrunden, som också finns i frågan. En av utgångspunkterna är den utveckling som vi möjligen har framför oss just i Stockholm. Den andra utgångspunkten är det som också budgetministern här har tagit upp, nämligen vilka effekterna kan bli på sikt, och i första hand 1983.

En skattehöjning i Stockholm för 1982 kan inte riksdag och regering göra något som helst åt vid det här laget, om den kommer till stånd. Med min bakgrund som kommunalpolitiker i Stockholm får jag säga att det är mycket anmärkningsvärt att man alls har fört fram frågan. Det kan karakteriseras som ett slags sabotage mot strävandena att sanera landets ekonomi, där Stockholm har en särskild uppgift att fylla. Man kan t. o. m. säga att det är en form av demonstrationspolitik. De partier som ställer sig bakom detta – vi vet redan att socialdemokraterna och centern gör det – tar på sig ett tungt ansvar.

Det väsentliga är emellertid att vi framför oss ser en utveckling för 1983 som kommer att präglas av att en skattereform genomförs i sitt första steg. Den får enligt min mening absolut inte till någon del urgröpas av kommunala

Nr 31

Torsdagen den
19 november 1981

*Om temporärt
kommunalt skatte-
stopp*

*Om principerna
för TV-sändningar
från idrottstävling-
ar*

skattehöjningar. Det blir otvivelaktigt ett tryck på kommuner och landsting under loppet av 1983, eftersom all erfarenhet ger vid handen att detta, vare sig det nu blir arbetsgivaravgiftshöjningar eller proms, icke kommer att helt kunna negligeras av kommunerna. Det kommer inte att bli ett fullständigt avlyft, eller vad man vill kalla det, utan det blir en extra, ökad påkänning. Det visar erfarenheterna från 1970-talet, och därför är det absolut nödvändigt att man för 1983 helt stoppar kommunalskattehöjningarna. Detta måste då ske lagstiftningsvägen, och jag vill till komplettering av vad budgetministern sade instämma i att riksdagen visserligen inte var beredd att fatta beslut om att gå lagstiftningsvägen i våras, men det intressanta var att riksdagen samtidigt sade att det icke är oförenligt med gällande grundlag att göra det. Det är alltså möjligt att lagstifta om detta utan den ytterligare omgång som enligt vad som hävdats tidigare skulle ha varit erforderlig.

Detta är bakgrunden till min fråga, och med någon besvikelse finner jag att budgetministern "passar". Jag kan i och för sig ha förståelse för att han gör det, men jag vill ändå framhålla att jag bedömer någon form av förberedelse för en lagstiftning med den här inriktningen som oundgängligen nödvändig. Lagstiftning om ett kommunalt skattestopp måste kompletteras med annan lagstiftning som tar sikte på ett kommunalt skattetak, och det är en ganska komplicerad åtgärd. Jag hade hoppats att budgetministern velat gå med på att vi nu satte i gång ett förberedelsearbete, men jag får återkomma till frågan när behovet är än mer uppenbart.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1981/82:99 om principerna för TV-sändningar från idrottstävlingar

Anf. 5 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Rune Ångström har frågat mig om jag anser att TV-sportens nej till TV-sändningar från världscuptävlingarna i Tärnaby är riktigt ur principiell synpunkt med hänsyn till de direktiv riksdagen utfärdat beträffande en decentraliserad TV-verksamhet.

De beslut som fattats i riksdagen om Sveriges Radios regionala utbyggnad innebär bl. a. att distriktens andel av riksprogramproduktionen för radio och TV skall öka från 30 % till 40 %. Det ankommer på Sveriges Radio och de enskilda programbolagen att planera och genomföra detta under den reformperiod som sträcker sig t. o. m. budgetåret 1988/89. Enligt årets anslagsframställning har denna del av reformprogrammet nu förverkligats till mer än hälften när det gäller TV-programmen.

Vad gäller valet av enskilda produktioner, som i detta fall sändningar av de eventuella världscuptävlingarna i Tärnaby, är det inte min sak att uttala mig om lämpligheten eller önskvärldheten av sådana. Detta är givetvis en fråga som Sveriges Television, inte regeringen, har att avgöra enligt sina principer för avvågningar av programutbud, kostnader etc.

*Om principerna
för TV-sändningar
från idrottstävling-
ar***Anf. 6** ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Som ersättare för Rune Ångström vill jag anföra följande:

Att få se våra svenska idrottsskivnor och idrottsmän direkt i TV-rutan i sändningar från tävlingar runt om i världen har nära nog blivit vardagsmat. Det må vara utförsäkningar i Val d'Isère eller andra idrottsevenemang. Detta är för svenska folket en stor upplevelse, och då är TV-sporten oftast på plats och sänder.

Inför 1981-1982 års världscupprogram planerar TV sändningar ifrån de europeiska turistmetropolerna. Så kommer TV enligt planerna att nu i december sända från Val d'Isère, från Aprica och vid två tillfällen från Cortina. Sju sändningar från världscupen planeras i januari.

Men när det för oss svenskar viktiga evenemanget 1983 går av stapeln, nämligen tävlingar i alpina världscupen i Tärnaby, då säger TV-sporten i Stockholm blankt nej. Då ställer man inte upp. Man åker till Wengen, men inte till Tärnaby, man sänder från Kitzbühel och från Adelboden, men inte från de inhemska tävlingarna i Tärnaby. Som skäl anges dålig ekonomi och långa avstånd. Men licenspengarna räcker tydligen till för sändningar från de utländska turistorterna.

Detta är skandal. Det är att utklassa den norrländska landsändan och dess befolkning. Det strider mot de demokratiska principerna av tre skäl:

1. Att centralt fatta beslut utan att höra ansvariga i Tärnaby.
2. Utan att samråda med Västerbottendistriktet för Sveriges Television AB om dess åsikter och medverkan.
3. Att ej ta hänsyn till de turistiska värden som en TV-sändning från Tärnaby skulle utgöra och därigenom medverka till att marknadsföra Västerbotten och skapa jobb för ortsbefolkningen i en landsända som ropar på arbetstillfällen.

Jag vill ställa frågan: Anser utbildningsministern att detta beslut är förenligt med radiolagen och dess anda? Jag har förståelse för att utbildningsministern inte kan uttala sig i det här enskilda fallet - han skulle i så fall kunna beskyllas för att utöva ministerstyre. Men är det principiellt riktigt att TV förutser att nyheter skall inträffa endast på vissa områden och därmed binder resurserna, så att man omöjliggör nyhetsbevakning från andra orter? Detta sker nu när det gäller Åre och Tärnaby, där TV förutser sändningar från Åre i framtiden men genom detta beslut utesluter sändningar från Tärnaby. Jag tycker att vi har rätt att ställa krav på omprövning av denna fråga.

Anf. 7 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Att uttala sig principiellt om en så osedvanligt praktisk fråga överstiger min förmåga. Enligt vad jag kunnat utröna är det ännu inte beslutat om tävlingarna skall förläggas till Tärnaby. TV-sportens chef, Åke Iwarsson, ställdes inför den hypotetiska frågan om TV skulle sända om tävlingarna förlades till Tärnaby. Hans svar gick ut på att Tärnaby har vissa nackdelar ur produktionsteknisk synpunkt, vilket medför extra kostnader.

*Om begärd över-
syn av passkon-
trollens organisa-
tion*

Därför var från TV:s synpunkt Åre att föredra. Detta har alltså blivit tidningsnyheten: "TV tackar nej till världscup i Tärnaby."

Sveriges television har alltså ännu inte tagit ställning till frågan.

Anf. 8 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Det är bra att Sveriges television ännu inte tagit ställning i denna fråga. Om man inte kommer att bevaka tävlingarna i Tärnaby kan det äventyra genomförandet av världscupstävlingarna, som då går vårt land förbi. Jag tycker att det allvarliga i TV-sportens ställningstagande är just principen, som helt strider mot kravet på mångfald och decentralisering av programbesluten och om en regionalisering av TV-verksamheten. Jag tror också att tärnabyborna uppfattar detta som väldigt negativt. Det är fråga om en liten by, som fostrat tre åkare i världsklass i den yppersta cliten, vilka har deltagit i internationella tävlingar i många år. När man kommer till det stadiet att man skulle kunna få se en tävling i världscupsklass hemma vägrar TV genom detta förhandsuttalande att ställa upp. Jag tycker att det är att skymfa folket i Norrland.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1981/82:88 om begärd översyn av passkontrollens organisation

Anf. 9 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Hans Pettersson i Helsingborg har frågat mig när regeringen tänker verkställa riksdagens beslut om översyn av passkontrollens organisation.

Regeringen har den 15 oktober 1981 med hänvisning till skatteutskottets uttalande i betänkande 1980/81:38 uppdragit åt generaltullstyrelsen och rikspolisstyrelsen att gemensamt göra en översyn av passkontrollens organisation. Vid översynen skall bl. a. prövas förutsättningarna för att samordna passkontrollanternas och tullens verksamhet. Härvid skall beläggas vilka besparingar som kan uppnås genom en sådan samordning. Konsekvenserna för organisation, personal och verksamhet i övrigt skall anges. Resultatet skall redovisas senast den 1 mars 1982.

Anf. 10 HANS PETTERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! Jag vill först tacka handelsministern så mycket för svaret.

När jag ställde frågan hade jag ingen aning om att översynen redan hade beordrats. Jag vet inte var det brister, men informationen har tydligen inte gått fram.

Men det var den 2 april som riksdagen beslutade att någon form av översyn skulle komma till stånd skyndsamt för att se på de här problemen. Passkontrollanter skulle kunna ersättas av tullare, och på det sättet skulle man kunna spara ca 9 milj. kr. genom en översyn över hela området. För

Helsingborgs del, som vi tog som exempel i vår motion, skulle man kunna spara 3 milj. kr.

Genom att tillsätta halva antalet tullare jämfört med antalet passkontrollanter skulle man få en effektivare kontroll av varuinförseln och samma effektiva kontroll på invandringen.

Eftersom alla jagade pengar vid detta tillfälle och också fortsättningsvis behöver göra det trodde vi att det hela skulle komma i gång snabbare – nu är det snart åtta månader sedan riksdagen fattade beslutet.

Nu är emellertid översynen i gång, och vi får hoppas att den ger positivt resultat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 31

Torsdagen den
19 november 1981

Om tekopolitiken

6 § Svar på interpellationerna 1981/82:7 och 41 om tekopolitiken

Anf. 11 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat industriministern dels vilken regeringens tekopolitik egentligen är, dels hur regeringen vill bedöma de i interpellationen berörda frågorna.

Lahja Exner har frågat industriministern vilka åtgärder han är beredd att vidta för att undvika att utvecklingen inom tekoindustrin leder till en ytterligare försämring av arbetsmarknadsläget i Sjuhäradsbygden.

Interpellationerna har överlämnats till mig.

Riksdagen har senast våren 1981 beslutat om inriktningen av den statliga tekopolitiken. Beslutet innebar i fråga om försörjningsberedskapen "att ett upprätthållande av den produktionskapacitet i fråga om olika tekovaror som enligt gällande planeringsnormer erfordras av försörjningsberedskapsskäl skall betraktas som ett riktmärke för den fortsatta försörjningsberedskapspolitiken". Av septemberrapporten från överstyrelsen för ekonomiskt försvar framgår att kapaciteten f. n. i stort tillgodoser försörjningsmålen.

Vårens riksdagsbeslut innebar vidare att upprätthållandet av 1978 års produktionsvolym bör utgöra ett riktmärke för den fortsatta tekopolitiken. Enligt statistiska centralbyråns uppgifter minskade tekoindustrins produktionsvolym med ca 3 % mellan åren 1978 och 1980. Detta innebär att produktionsvolymen nu minskat i långsammare takt än tidigare.

Den inriktning av den statliga tekopolitiken som riksdagen beslutat om när det gäller försörjningsberedskap och produktionsvolym kan därför sägas ha uppfyllts.

Riksdagen har gjort ytterligare ett uttalande beträffande tekopolitiken. År 1979 uttalades att ett långsiktigt mål för den statliga tekopolitiken bör vara att svensk tekoindustri skall svara för 30 % eller mer av den totala tillförseln av tekovaror. Det framhölls att någon formell läsning på denna nivå inte bör komma i fråga. Detta mål har inte varit uppfyllt sedan år 1976, och f. n. saknas förutsättningar för att det skall kunna uppfyllas.

Statsmakternas ambition i fråga om tekoindustrin avspeglas dels av de

Torsdagen den
19 november 1981

Om tekopolitiken

uttalanden av riksdagen som jag här har redogjort för, dels av omfattningen av de statliga åtgärder som har satts in för branschen. Det statliga stödet uppgår sedan budgetåret 1977/78 till 400–500 milj. kr. per år. Sverige har vidare inom ramen för det s. k. multifiberavtalet under senare år lyckats uppnå avtal om begränsningar av tekoexporten från vissa lågprisländer. Dessa avtal har inneburit en återhållsam utveckling av exporten från berörda länder till Sverige. Jag vill i detta sammanhang betona det svenska intresset av att inskränkningar i frihandeln kan undvikas. För ett litet exportberoende land som Sverige skulle en allmänt ökad protektionism få allvarliga konsekvenser.

Jag har här skisserat huvuddragen av den tekopolitik som riksdagen har beslutat om. Enligt den ordning som gäller sedan år 1979 lämnar överstyrelsen för ekonomiskt försvar, arbetsmarknadsstyrelsen, statens industriverk och tekodelegationen årligen i september–oktober underlag till regeringen för den långsiktiga planeringen av de statliga åtgärderna för tekoindustrin. Myndigheterna har nyligen inkommit med årets rapporter. Dessa bereds f. n. inom regeringskansliet. Regeringen avser att senast i mars 1982 redovisa sina förslag till fortsatt inriktning av den statliga tekopolitiken.

Regeringens ekonomiska politik har medfört att konkurrenskraften hos den svenska industrin under senare tid har stärkts. För tekoindustrins del har regeringen emellertid bedömt att generella ekonomisk-politiska åtgärder inte helt och hållet kommer att ge önskat resultat under år 1982. Regeringen kommer därför att föreslå att riksdagen skall modifiera sitt tidigare beslut om nedtrappning av äldrestödet under budgetåret 1982/83. Regeringen kommer vidare att säkerställa att äldrestödets utfall för innevarande budgetår blir ca 320 milj. kr.

När det gäller frågan om sysselsättningen i Sjuhäradsbygden vill jag framhålla att Älvsborgs län hittills i år har fått 94 milj. kr. i bidrag för beredskapsarbeten, vilket innebär nästan 20 % ökning jämfört med förra året. Det bör också påpekas att länet f. n. har ledig kapacitet inom arbetsmarknadsutbildningen.

Jörn Svensson tar upp möjligheterna till en förnyelse av svensk tekotillverkning. Jag delar hans uppfattning att denna fråga har stor betydelse för branschens framtid. De svenska tekoföretagen har haft relativt svårt att hävda sig i fråga om standardvaror. Framgångarna har varit större i fråga om det mindre priskänsliga sortimentet. Jag vill här peka på de industripolitiska stödformerna konsultbidrag och särskilda strukturgarantier, vilka är avsedda att stimulera en ändrad inriktning av produktionen. I detta sammanhang vill jag även betona vikten av att ta till vara de idéer i fråga om produktionsinriktningen som kommer från dem som är verksamma på verkstadsgolvet.

Anf. 12 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det är – som brukligt – relativt översiktligt och allmänt hållet. Jag säger inte detta som en förebråelse: mina frågor var också ganska allmänt hållna. Det hindrar ju inte att vi i denna

debatt går in på en mer utförlig behandling av tekobranschens problem och därmed fördjupar diskussionen om de ting som berörs i min interpellation.

Handelsministern konstaterar att det f. n. inte finns förutsättningar för att uppnå målet 30 % egenförsörjning med textilier. Men han säger ingenting om vilket mål som man skall sätta i stället. Han anlägger därför inte heller några egentliga synpunkter på den fråga jag har ställt: Vilken är regeringens tekopolitik?

Jag ser en bestämd orsak till vagheten i svaret på den punkten. Orsaken är, tror jag, regeringens själva sätt att se på och tolka de senaste årens utveckling på det textila området. Regeringen utgår från att det finns en marknad för tekovaror, lika väl som för andra varor. Regeringen utgår från att denna marknad fungerar enligt klassiska teorier – ingen enskild köpare eller säljare är i stånd att påverka utvecklingen. Utvecklingen regleras med andra ord av en anonym s. k. marknad. Producenterna har då bara att finna sig i vad som sker. Och regeringen, som är en principiell anhängare av marknadshushållningen, skall enligt denna filosofi inte ingripa i eller gå emot marknadens verkningar. Utvecklingen skall så att säga i stort ha sin gång – det är, menar man, detta som leder till bästa möjliga resultat för alla.

Nu vill jag fråga handelsministern: Tror handelsministern verkligen själv på den sortens akademiska fraseologi? Nog är väl handelsministern ändå medveten om vad som egentligen sker?

Det finns ju ingen sådan "fri" marknad. Textilkrisen beror bara till en del på verkliga marknadsmässiga förskjutningar – även om de naturligtvis har spelat en betydande roll. Krisen är i stora delar en framkallad kris. Den är framkallad genom medvetna, organiserade rörelser från kapitalintressena. Den internationella förflyttningen av tekoproduktionen är organiserad. Den är organiserad och genomförd av multinationella finansgrupper och konglomerat. Den är inte bara en ekonomisk rörelse – den är faktiskt också en politisk rörelse.

Det är därför det bildas frizoner med särskilda förmåner och med försvagat skydd för de arbetande i olika länder. Det är därför man flyttar ut kapital. Det är därför man dränerar och dikar ut den svenska textilproduktionen.

Om man ser dessa omständigheter klart – då kan man aldrig försvara en passiv politik, som låter utvecklingen och sönderfallet bara gå. Då måste man ställa frågan om med vad slags medveten politik man eventuellt kan hindra sönderfallet.

Se t. ex. på vad som hänt sedan 1976! På bara tre fyra år sjunker den svenska industrins andel av marknaden för kläder i landet med hela 17 procentenheter, från 39 till 22 %. Detta kan, såvitt jag förstår, rent praktiskt inte förklaras med hänvisning till marknadens automatik. Det kan heller inte förklaras med förskjutningar i kostnadsrelationer länder emellan. Beräkningarna av dessa kostnadsrelationer har ju f. ö. visat sig vara till stor del felaktiga när det gäller just denna tid, vilket ekonomidepartementet efter kritik nu har nödgats erkänna. Bakom dessa drastiska förskjutningar måste alltså, i varje fall i väldigt hög grad, ligga element av medvetet agerande från textilkapitalet och från varukedjor.

Det leder till frågan: Skall vi godta sådana dispositioner? Eller är tiden nu mogen för en ny tekopolitik? Om den rådande utvecklingen till stor del är en av privata intressen styrd utveckling – då är det en regerings skyldighet att styra den åt annat håll.

Vi kommer då naturligtvis till frågan om frihandel. Handelsministern försvarar rent allmänt frihandeln. Jag invänder naturligtvis inget mot detta principiella försvar. Men det är, som jag påpekat i andra sammanhang i tekodebatter, skillnad på frihandel och frihandel. Det är skillnad på frihandel och frizoner. Om ett land tillåter en importandel av 70 % – Sverige tillåter alltså en betydligt högre – då är det redan en mycket långtgående anslutning till frihandeln. Det finns inget skäl att gå ännu längre – då är det inte längre frihandel. Då är det medveten utarmning. Och när en mycket måttlig begränsning av importen faktiskt skulle innebära rätt stora relativa fördelar för inhemsk produktion, då kan också en principiell frihandelsvän förorda den.

Jag vill därför fråga handelsministern mer konkret i denna sak: Är handelsministern t. ex. beredd att införa kvalitetsprövning och kvalitetsmärkning? Det är en av de åtgärder som, vad jag förstår, kan begränsa importen på ett rimligt och försvarbart sätt. Det är en åtgärd som skulle gynna också konsumenterna. Den skulle enbart rikta sig mot de delar av det utländska sortimentet som är direkt undermåliga.

Vi vet ju att kläder och andra textilier har förändrats. Teknologin har gynnat kortfibrig bomull och dess bearbetning, glesa material av både natur- och syntettyp. Stora delar av lågprisimporten består av produkter som drivit detta till det orimliga. Med detta är inte sagt att det inte också finns import som ligger på en mycket hög kvalitativ nivå.

Här, menar vi, finns utrymme för alternativ, för bättre produkter, för produkter som i pris ligger något högre än lågprisvarorna men som varar längre och i realiteten är billigare.

Varje människa som handlat barnkläder vet hur en del av det utländska sortimentet tar sig ut: billiga produkter med klen basmaterial och dåligt utförande, överfärgade överappreterade plagg, som inte håller färgen, som snabbt blir sladdriga, stillösa och slitna. Det finns inget skäl att låta sådant luras på konsumenterna. Vi har motsvarande situation när det gäller delar av sortimentet i fråga om t. ex. handdukar, arbetskläder, vinterkläder. Och jag frågar: Skall den nationella produktionen förödas för att hålla import av detta slag i gång? Är inte kvalitetskravet både rimligt och brådskande?

I en rad textildebatter i riksdagen har andra sidor av detta problem uppmärksamats. Industriverket har visat hur vissa varukedjor styr sina inköp mot import helt medvetet. De uppmuntrar och befördrar själva till förläggande av produktion utomlands. Deras prispolitik förvrider konkurrensen. Vad har gjorts åt detta? Ingenting, såvitt jag vet. Min fråga blir: Vad avser regeringen att göra, och varför har man varit så passiv hittills inför dessa ganska välkända problem?

Jag går så över till det kanske för dagen mest brännande problemet inom svensk tekoproduktion och tekopolitik – den statliga företagspolitiken och

situationen inom Eiserkoncernen. Egentligen är jag ytterst förvånad över att ministern inte alls berör den frågan – hade jag varit i Björn Molins ställe, skulle jag nästan ha skämts för att så gå förbi den. Men det finns tid att ta upp den i debatten, som jag påpekade.

Björn Molin är ny som minister. Den statliga företagspolitiken på tekoområdet har en lång utvecklingshistoria, för vilken han naturligtvis inte är omedelbart ansvarig. Men för vad som sker i det aktuella läget har han ett ansvar, och det är såvitt jag förstår ganska allvarliga ting.

Hela den statliga företagspolitiken på tekoområdet illustrerar det jag tidigare har sagt. Utvecklingen är inte vållad av en fri, anonym och konkurrenspräglad marknads spontana förändringar. Den är en styrd, medveten process. Den framstår alltmer som ett gigantiskt försök att mjölka skattebetalarna på pengar för att slussa över dem i det privata textilkapitalets kassor. Textilkapitalet låter staten köpa ut sig, de statliga företagen, regeringen och överstyrelsen för ekonomiskt försvar – allt detta är inblandat i en oöverskådlig sörja, där den privata ekonomiska spekulatören får härja utan någon som helst offentlig insyn och samhällelig kontroll. Denna process går nu så långt, att den både i förvaltning, i seriöst affärsliv och hos ansvariga kommunala instanser i tekoregionerna helt undergräver förtroendet för det statliga handlandet.

Ursprunget till denna process är, som nämnts, gammalt. Det började redan under den socialdemokratiska regeringens tid. Det närde sig av socialdemokratins felaktiga tes att avskedade textilarbetare kunde och borde finna arbete på annat sätt. Det visade sig nu vara en illusion – utslagningen av stora grupper tekoarbetare var påtaglig redan för tio år sedan. Överflyttningsteorin hade trögheter som gjorde att den inte stämde när den prövades i praktiken.

Men om det fanns en god vilja från början i fråga om de statliga satsningarna på tekoområdet blev det snart nog så att illusionerna fick ge plats för den kalla cynismen, när den davarande industriministern inledde den tvivelaktiga affären med Algots i början av 1970-talet. Med 45 miljoner i köpeskilling, med 45 miljoner i stöd, med maskiner och byggnader betalda av staten skulle man spela upp ett lokaliseringspolitiskt spel för att vinna valet i Norrland 1973. Man köpte ut tekokapitalet, man lät skattebetalarna stå för kostnaderna för utjänta maskiner, och den orimliga överbetalningen hamnade slutligen hos de investmentbolag dit tekokapitalisterna sedan drog sig tillbaka.

Och denna rullning har fortsatt. En halv miljard kronor satte staten allt som allt in i det som i dag är Eiserkoncernen, i det som i dag skall fullständigt raseras, varigenom ytterligare 800 textilarbetare kastas ut i arbetslöshet.

Min fråga är: Vad är det för textilpolitik? Vad är det som egentligen har hänt i denna process? Vart har de 500 miljonerna tagit vägen?

Vad är det för dispositioner som har gjort att en vinst på 38 miljoner 1974 plötsligt kunde förbytas i en bokföringsmässig förlust på 11 miljoner?

Varför är de forna privata textilbaronerna så kapitalstarka i dag, de som klagat över hur pressad deras bransch var? Var har de fått de pengar från som

de nu kan använda för penning- och aktieplaceringar?

Varför fick före chefen för Eiser ett privat vederlag på många miljoner? Varför reddes den saken aldrig ut av myndigheterna?

Hur kunde ett företag i Statsföretagsgruppen låta en person i chefsställning få lägga ut 2,8 miljoner på meningslösa konsultarvoden?

Vart tog de senaste 190 miljonerna vägen? Hur många är det egentligen som håller på att mjölka den statliga textilindustrin för sina egna syften, som utnyttjar tekokrisen till att sko sig själva? Det är frågor som en handelsminister och regering i dag måste söka svar på.

De fackliga organisationerna inom Eiser har i ett samfällt brev krävt att Eiserledningen skall avgå. De vill veta vart pengarna har tagit vägen. De vill veta varför man omorganiserade och sedan, utan att ens utvärdera omorganisationen, omorganiserade på nytt.

Och textilarbetarna vill också veta från sina egna förtroendevalda vad de har gjort i denna sak. De vill veta vad deras egen förbundsordförande, som sitter i Eisers styrelse, anser om deras krav. De vill veta varför den socialdemokratiska riksdagsledamoten Lahja Exner, som också sitter i Eisers styrelse, inte reserverade sig mot beslutet att kasta ut 800 anställda. Lahja Exner kan svara dem här i dag från riksdagens tribun, om hon vill. Både textilarbetarna och allmänheten har all rätt att få veta, varför inte styrelsen i Eiser reagerat mot koncernchefens manövrer. De vill också veta, vad styrelsen har att säga om de manipulationer som sker och de rykten som går. Och de vill naturligtvis veta, vad ansvariga statsråd, herrar Molin och Åsling, har att säga i saken.

Det är hög tid att man nu undersöker var ansvaret ligger för denna förödelsens politik. Det går inte att hänvisa till marknadens förändringar – det gäller helt andra ting. Det gäller att undersöka vad som egentligen var motiven bakom den nuvarande statliga tekopolitiken. Var det att slussa över pengar till privatintressena, att i tysthet gå in för avveckling av svensk tekoproduktion, att med felaktiga informationer hålla de anställda i illusion medan man planerade detta, för att sedan rikta slaget mot dem? Den frågan måste finna ett svar. Det är bl. a. Björn Molins ansvar att ett sanningsenligt svar på den frågan kommer fram.

Det är också dags att fråga om inte skattemyndigheterna i Älvsborgs län snarast bör göra en omprioritering av sina resurser för att gå in och undersöka vad som hänt i Eiser. Det är hög tid att undersöka vad som ligger bakom alla rykten och upplysningar som cirkulerar om vad Eiser gjort med pengar och resurser och hur företaget tillvaratagit statens och textilarbetarkårens intressen.

Jag har här i min hand ett band, på vilket journalister vid Radio Sjuhärad återgivit ett samtal mellan två affärsmän i branschen. I samtalet refereras till att Eiser till grova underpriser och utan att ha underlag i order dumpat stora mängder kläder på marknaden. Där refereras till att privata uppköpare har kontakter med enskilda tjänstemän på Eiser, som säljer vid sidan om: det nämns t. o. m. att de av köparna erhåller särskilt vederlag för detta. Detta

band sändes i lokalradion den 3 november 1981. Jag är inte den förste som tar upp dessa saker.

Här är alltså en bild av ett ekonomiskt och moraliskt sönderfall, som inte får förbigås. Vad ligger bakom sådana uppgifter och rykten? Det måste redas ut. Jag vill fråga Björn Molin: Kommer regeringen snarast att föranstalta om utredning rörande förhållandena inom Eiserkoncernen?

Men det räcker dess värre inte med att sönderfallet gör sig gällande inom Eiser.

Det är fullt av s. k. "affärer" i denna märkliga bransch, där spekulanter och multibolag drivit sitt spel på skattebetalares, konsumenters och textilarbetares bekostnad.

Vi har Holma-affären. Vad var det för manövrer som ledde till Holmas nedläggning? Vilken roll spelade överstyrelsen för ekonomiskt försvar i den omgången? Facket på Holma skrev till industriminister Åsling den 2 april i år – men väntar fortfarande på svar.

Vi har rapporten från riksrevisionsverket rörande överstyrelsen för ekonomiskt försvar och de allmänna förhållandena där. Vi väntar på vad regeringen ämnar göra med anledning av denna rapport. Överstyrelsen är ju i hög grad engagerad i verksamhet som berör tekoproduktion och tekoföretag. Är det inte snart dags att göra en ordentlig genomgång av detta, att se hur stödpengarna används, vad som gjorts med dem, hur överstyrelsen själv redovisat och kontrollerat? Det är en rak fråga till Björn Molin eftersom den saken direkt ligger under hans statsrådsansvar.

Gösta Wennberg, som är ordförande i Holma fabriksklubb, har skrivit till Björn Molin i den här saken. Han har fått ett ytterst knapphändigt svar, som enbart går ut på att statsrådet har fullt förtroende för ÖEF:s kompetens.

Jag vill uttrycka min förvåning över att ett statsråd kan ge ett så svepande omdöme efter vad som framkommit i det rikhaltiga materialet från riksrevisionsverket. Och jag vill – i all vänlighet – varna Björn Molin för att lojalisera sig så oreflekterat med honom underställda myndigheter. Min personliga prognos är nämligen i all anspråklöshet att när den bubbla som heter överstyrelsen för ekonomiskt försvar en gång spricker – och det lär inte dröja länge – då kan det vara obehagligt för den som så självklart gått i bräsch och menat att allt var i sin ordning.

Sammanfattningsvis, herr talman:

Det är nu äntligen tid att få alla papper på bordet och få veta sanningen om den statliga tekopolitiken. Det är nödvändigt för att den politiska atmosfären ska kunna rensas. Det är nödvändigt för att rädda vad som ännu räddas kan av svensk tekotillverkning. Om Björn Molin som handelsminister agerar kraftfullt, klarläggande och nyskapande i denna sak – då kommer han att nämnas med respekt även bland politiska motståndare. Men om han reagerar med att bidra till döljandet av de verkliga förhållandena och till fortsättandet av fördörelsens politik – då sätter han också sitt personliga anseende på spel.

Tiden för svensk tekoindustri är ännu inte ute. Det är tid också för de ledande socialdemokrater som medagerat i detta bedrägliga spel att ändra

Nr 31

Torsdagen den
19 november 1981

Om tekopolitiken

Om tekopolitiken

kurs. Det går inte att sitta på två stolar längre. Ni måste inse att man inte kan hålla sig väl både med privatkapitalet och med de arbetande. Ta nu äntligen ställning till försvar för tekoarbetarna. De behöver allt stöd de kan få i det här svåra läget. Bara enigheten kan nu rädda det som återstår.

Anf. 13 LAHJA EXNER (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min interpellation, även om jag tvingas konstatera att min fråga är obesvarad. Den borde emellertid ha besvarats av industriministern, eftersom den konkreta frågan gäller de stora varslen inom den statliga tekokoncernen. I det fallet har staten ägaransvaret och utmärkta möjligheter att ta sitt sociala ansvar, som ett företag bör göra.

Tyvärr är situationen den att frånvaron av aktiva tekopolitiska åtgärder har urholkat grunden för i stort sett hela branschen. Då drabbas både privata och statliga tekoföretag. I denna situation krävs att det ansvariga statsrådet ger svar på frågan om ägaren, staten, är beredd att fullfölja moderniseringen av produktionsapparaten och göra de investeringar i produkt- och marknadsutveckling som de anställda gång på gång har krävt. Uteblir dessa åtgärder har alla hittillsvarande satsningar under åren 1978–1981 varit förgäves.

Jag vill därför fråga handelsministern om han å industriministerns vägnar kan svara på de anställdas fråga: Ämnar staten ta sitt ägaransvar? Denna fråga är avgörande inte bara för Sjuhäradsbygden utan också för landets hela tekobransch – maskinleverantörer, maskinfabrikanter och många andra orters sysselsättning.

Åslingdoktrinen går ut på att företagen skall ta sitt sociala ansvar. Min andra fråga är därför: Kan den avveckling som jag har nämnt genomföras i socialt acceptabla former, när ytterligare 700 personer friställs på en ort där det redan finns 2 500 arbetslösa, där tidigare 4 200 har varslats i länet, där 1 600 har varslats inom tekobranschen i länet, där antalet kvarstående lediga platser i oktober i tillverkningsindustrin var endast 86 och där det vid motsvarande tid endast fanns 5 lediga jobb inom tekoindustrin?

Härefter tänker jag något kommentera interpellationssvaret, även om det till en väldigt liten del gav svar på min fråga.

Handelsministern konstaterar att det saknas förutsättningar för att 30-procentsmålet skall kunna uppfyllas. Det är klart att förutsättningarna saknas, om man inte har vidtagit några åtgärder för att uppnå det. Detta är bara ett kort konstaterande.

Handelsministern pekar på att överstyrelsen för ekonomiskt försvar, arbetsmarknadsstyrelsen, statens industriverk och tekodelegationen i höst har lämnat sina rapporter och att de bereds inom regeringskansliet. Där finns en rad konkreta krav, som också har ställts vid tidigare tillfällen. Och det är verkligen på tiden att man övergår till handling. Men det finns också vissa bitar i rapporterna som man kan ställa sig frågande inför. Den statliga tekodelegationen krävde i juli månad att regeringen skulle ge tilläggsdirektiv. Ännu väntar delegationen på dessa direktiv, om jag är rätt informerad.

Dessutom saknar delegationen en chef. I press och övriga massmedia har det förekommit uppgifter om att hela delegationen skall läggas ned. Detta är ytterst oroande.

Det som kanske kommer närmast ett svar på min fråga är det stycke där handelsministern pekar på att länsarbetsnämnden i Älvsborgs län hittills i år har fått 94 miljoner i bidrag för beredskapsarbeten. Det stämmer, men man skall nog då också titta litet grand på de föregående åren. 1978/79 fick länsarbetsnämnden 165 miljoner. 1979/80 var motvarande belopp 100 miljoner och för 1980/81 var det 75 miljoner.

Visserligen görs det nu en uppräknig i jämförelse med föregående år med 20 %, men man måste ju sätta detta i relation till den ökning av arbetslösheten som har skett mellan 1980 och 1981 och också se på vad varslen innebär under våren 1982.

Jag kan tala om att i Borås kommun har den katastrofala situationen resulterat i att kommunen måste satsa av egna pengar. Vid kommunfullmäktiges sammanträde i nästa vecka kommer man att fatta beslut om ett paket på 35 miljoner, där kommunen får satsa 15 miljoner av egna pengar.

Jag vädjar till handelsministern att åtminstone göra ett försök att svara på mina frågor.

Anf. 14 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Låt mig först stryka under att tekobranchen sedan lång tid har haft strukturproblem. Det är en utveckling som har pågått i 20 år. Antalet arbetstillfällen som har försvunnit är betydande, ca 27 000 under en 20-årsperiod. Bortfallet av arbetstillfällen under de senaste åren har varit relativt sett mindre.

Det är klart att de långsiktiga problemen i branschen sammanhänger med de svårigheter som det höga kostnadsläget har skapat för den svenska tekoindustrin. Samtidigt som man alltså kan konstatera att tekoproblemen inte är nya, är det klart att de akuta svårigheter som den här industrigrenen upplever mera hänger samman med den minskning av den privata efterfrågan som vi har haft i år än med de mera långsiktiga kostnadsproblemen.

Vi har haft en nedgång av efterfrågan i år på totalt sett mellan 2 och 3 %. Vi vet också att minskningen av efterfrågan har slagit hårdare på tekobranchen. Det tar sig då uttryck i både en minskad avsättning av produkter från den svenska tekoindustrin och en minskad försäljning av till Sverige importerade textilier.

Bara detta illustrerar ju att man självfallet inte löser de problem som är skapade av en minskad efterfrågan 1981 genom åtgärder riktade mot importen.

Hörnpelarna också när det gäller att ta itu med tekos problem är naturligtvis i stället huvudingredienserna i regeringens ekonomiska politik. Den devalvering som genomfördes i september bidrar till att förbättra konkurrenskraften för den inhemska tekoindustrin, likaså momssänkningen

som riksdagen beslöt om i förra veckan och som trädde i kraft i måndags.

Jag vill alltså på nytt stryka under att det är regeringens ekonomiska politik som i första hand bör bidra till att förbättra också tekoindustrins läge.

Samtidigt har vi sagt att vi är medvetna om att strukturomvandlingen inom tekoindustrin kan skapa så betydande problem att man inte helt och hållet kan förlita sig på regeringens ekonomiska politik. Det är också uppenbart att det med hänsyn till tekoindustrins koncentration till *en* region i landet är nödvändigt att vidta speciella åtgärder för den regionen. Jag nämnde i mitt interpellationssvar att arbetsmarknadspolitiska resurser satsas och satsas på den här regionen.

Jag tycker emellertid inte att det var rättvist av Lahja Exner att tala om frånvaron av tekopolitiska åtgärder. Jag vill först påminna om att vi har det s. k. äldrestödet, som ju är betingat av den speciella åldersstrukturen bland de anställda inom tekoindustrin och som väl av tekoindustrin allmänt omvittnas ha en positiv effekt för produktionen och sysselsättningen i den här branchen. Vi har därför sagt oss, sedan vi sett att den rätt betydande nedgången i efterfrågan här hemma leder till att strukturproblemen nu förvärras, att vi skall säkerställa att äldrestödet under detta budgetår utgår på avsett sätt och vidare att vi inte skall genomföra den aviserade nedtrappningen av äldrestödet för budgetåret 1982/83. Det innebär då ett stöd via statsbudgeten på 320 milj. kr. resp. budgetår. Därtill kommer att vi över industridepartementets anslag ger stöd till tekoindustrin för exportansträngningar, marknadsföring och en del annat. Vidare ger vi av försörjningsberedskapskäl via överstyrelsen för ekonomiskt försvar stöd i form av lån och bidrag för att en viss produktion skall kunna upprätthållas inom landet.

Sammantaget kostar de tekopolitiska åtgärderna 400–500 milj. kr. per år. Jag tycker inte att det ger underlag för att säga att regeringen inte vidtar några tekopolitiska åtgärder.

När det gäller målsättningen för tekopolitiken vill jag först stryka under att vi upprätthåller de beredskapsmål som riksdagen har angett. Jag vill i detta sammanhang påminna om att vi förra året exporterade textilprodukter för 3 miljarder kronor. Om man lägger samman det med den avsättning på den inhemska marknaden av svenska produkter som vi har, så kommer man fram till att vi har en produktionskapacitet i Sverige som kan utnyttjas i en avspärringssituation och som ligger över 30 % av den inhemska konsumtionen från föregående år. Emellertid har vi haft en minskning under 1981, och vi skall därför kanske inte knyta an till den faktiska konsumtionen under 1981.

Så långt menar jag att det är viktigt att man gör upp en målsättning och att man anvisar åtgärder som säkerställer att ett beredskapsmål i fråga om textilprodukter kan upprätthållas. Det är svårare att upprätthålla en målsättning som säger att man i normala fall via politiska åtgärder skall säkerställa att människors konsumtion av tekoprodukter till 30 % gäller svensktillverkade produkter. Jag har tidigare sagt, och jag vill gärna upprepa det här i kammaren, att jag anser att det inte finns några instrument

tillgängliga för att säkerställa det målet. Det vore intressant att höra om någon av mina meddebattörer här kan peka på sådana.

Det är nämligen, Lahja Exner, inte alls på det viset att de många och i sig värdefulla förslag som vi har fått från branschen, från Beklädnadsarbetareförbundet och från tekodelegationen i olika sammanhang kan säkerställa att konsumenternas val av kläder ute i butikerna till 30 % kommer att gälla svensktillverkade varor.

Jag kan – och det är möjligt att jag därvidlag står i motsatsställning till Jörn Svensson – inte tänka mig att genom lagstiftning reglera konsumenternas val i den meningen att konsumenten skall vara skyldig att till 30 % förse sig med svensktillverkade kläder.

Jag förstår heller inte hur man skulle kunna styra handeln. Om det visade sig i slutet av året, säg oktober eller november, att handeln hade sålt för stor andel importerade kläder, skulle man då förbjuda detaljhandeln att sälja importerade kläder och bara tillåta försäljning av svensktillverkade kläder resten av året? Med detta vill jag illustrera vad jag sade i mitt interpellationssvar, nämligen att det saknas förutsättningar att uppnå det målet.

Får jag i det sammanhanget tillägga att vi för ca 14 dagar sedan i handelsdepartementets regi hade en värdefull överläggning mellan företrädare för branschen, för de anställda och för detaljhandeln, där vi diskuterade olika åtgärder för att förbättra samarbetet mellan branschen och handeln och därmed öka avsättningen inom landet av svensktillverkade produkter. Jag tror att den typen av överläggningar i någon mån kan bidra till att öka avsättningen av svenska produkter.

Jag har alltså preliminärt ställt mig positiv till ett utredningsförslag om s. k. ursprungsmärkning, som skulle göra det möjligt för konsumenterna att med säkerhet fastställa om de produkter de har att välja mellan är svensktillverkade eller importerade.

Jag förstår, herr talman, att min taletid är ute, så jag får återkomma senare.

Anf. 15 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tycker inte att Björn Molin skall raljera med konsumenternas val, för då är han ute i en diskussion som teoretiskt och praktiskt är ohållbar för honom. Det är här inte meningen att säga till människor, att nu får ni inte köpa det eller det. Det är nämligen inte så att konsumenternas val är fritt eller att konsumenternas fria val styr produktionen. Jag vet inte om det någonsin varit på det sättet, men det är i vår tid i varje fall en illusion. Vi har en i oerhört hög grad styrd produktion, styrd tillverkning, styrd förflyttning av tekoindustri och tekokapital hit och dit. Konsumenternas fria val är verkligen en illusion.

Konsumenterna har visserligen ett val, men detta är helt och hållet begränsat till vad textilindustrin, varukedjorna och den multinationella industrin behagar tillhandahålla. Vi vet att de tillhandahåller en rad undermåliga produkter. På en rad andra områden har vi som en allmänhetisk princip, som ibland också har stöd i bestämmelser, att man inte får bjuda ut

varor som ter sig hur som helst. Med hänsyn till hur en del – jag säger en del – av det utländska sortimentet ser ut, tycker jag det är fullständigt logiskt och praktiskt genomförbart med en kvalitetsprövning, att med bestämda kvalitetsregler förhindra att detta sortiment kommer in på den svenska marknaden:

Jag skulle vilja veta hur handelsministern ställer sig till just denna del. Det är en typ av begränsningar som är rationellt försvarbar även utåt – man vill inte ha varor av vilka typer som helst, av hur dålig kvalitet som helst.

Därtill vet vi att även rätt begränsade utrymmen som kan vinnas för en inhemsk produktion är betydelsefulla. För den inhemska produktionen betyder de procentuellt mycket mer än det bortfall de representerar för importen utifrån.

Det finns ju ingen anledning för en interpellant att bestrida de allmänna sanningar rörande branschens problem som Björn Molin i sin replik ger uttryck för. Det är ingen som i dag hävdar, eller skulle vilja hävda, att den svenska tekoindustrin till sin omfattning och sin sysselsättningsgrad skulle vara vad den var för 15–20 år sedan: vi vet ju att någonting sådant skulle vara orimligt. Men de problem jag tog upp var delvis av annan natur, och jag hoppas att Björn Molin, när han har mer tid till sitt förfogande i nästa replik, vill återkomma till dem.

När en bransch håller på att trängas tillbaka så hårt som har skett med tekobranschen vet vi att det i branschen alltid uppträder vissa allmänna fenomen som har att göra med tendenser till sönderfall. När det privata kapitalet håller på att fly från en bransch använder kapitalägarna sig vidare av metoder som gör denna flykt så profitabel för sig som möjligt. Om då staten går in, så kan den medverka i helt olika typer av utvecklingsprocesser. Staten kan medverka till att reträtten sker i ordnade former och att branschen så småningom hamnar där någonting nytt kan byggas upp, kanske i blygsammare omfattning än tidigare, men där en förnyelse kan ske som ändå räddar vad som räddas kan. Men det kan också inträffa att reträtten får en oordnad karaktär, att den princip som man brukar karakterisera med orden "där åteln är, där samlas korparna" blir gällande och att det finns personer som begagnar sig av situationen för att så att säga plundra det de uppfattar som en döende bransch. Det är detta problem, denna oordning och dessa, som jag också sade, antydda oegentligheter som följer i spåren av en sådan process som jag menar att staten hade bort ingripa mot på ett annat sätt.

Jag har anfört konkreta exempel på detta, och jag vill gärna att Björn Molin kommenterar dem något närmare. Vi vet att det som sagt inte är småsaker det gäller. Det är också känsliga saker. Det är ingen tillfällighet att en av de talande i det bandinspelade samtal mellan två affärsmän som jag refererade till säger – ordagrant – att detta är "känsligt så in i helvete", på tal om sina affärskontakter med personer i Eiser.

Om det statliga stödet missbrukas på ett sådant sätt som man här kan befara, är ju det någonting som slår t. o. m. mot de allra bästa avsikter från den statliga tekopolitiken, eftersom förutsättningen för att statligt stöd och statliga engagemang skall bli verkningsfulla ju är att de inte används för att

finansiera en sådan kapitalflykts- och förfallsprocess som det finns starka tecken på just på det här området.

Det är så att säga inte ett ansvar för att bygga upp en textilindustri av den gamla omfattningen som vi vill pådyvla regeringen – något sådant vore orimligt – men ansvaret för att reträtten nu åtminstone stoppas och för att det som är kvar inte föröds av ansvarslösa krafter. Det ansvaret har regeringen, och det måste Björn Molin ta, även om det inte var han som bar ansvaret för det ursprungliga inledandet av den politiken.

Anf. 16 LAHJA EXNER (s):

Herr talman! Handelsministern pekar på att regeringens ekonomisk-politiska paket som lämnats i höst skulle vara huvudingrediensen i regeringens tekepolitik f. n. Vi har resonerat ganska mycket om det och sett på de olika delarna i paketet, men tyvärr måste vi erkänna att vi där inte kan hitta någonting som kan ha någon avgörande betydelse för branschens fortlevnad. Vad som här krävs är snabba åtgärder, om inte allting skall rasa som ett korthus där man rycker undan det understa kortet.

Handelsministern nämner äldrestödet. Det är gott och väl att handelsministern och den borgerliga majoriteten i riksdagen är på väg att ändra sin ståndpunkt på detta område. Det välkomnar vi verkligen. Men det hade varit ännu bättre, om den socialdemokratiska riksdagsgruppen redan i våras hade sluppit reservera sig på den punkten. Det fungerade så i våras att människor faktiskt tappade tron på äldrestödet just på grund av att man då fastställde en nedtrappning av detta.

Handelsministern nämnde sedan exporten på 3 miljarder kronor, som både den socialdemokratiska riksdagsgruppen och kanske särskilt tekoarbetarna har framhållit betydelsen av. Vi är stolta över att vi kan åstadkomma denna export, eftersom den ju är ett bevis på att vi inte är så dåliga som man ofta låter påskina i debatten. Det allvarliga är emellertid att vi, om jag inte missminner mig, samtidigt har en tekoimport på ca 9 miljarder kronor. I tider då vi debatterar oljeimporten, som uppgår till 30 miljarder kronor, och då vi anser att det är allvarligt för handelsbalansen att den är så stor och därför försöker göra allt för att åstadkomma en minskning av importen, frågar jag mig varför vi inte kan vidta åtgärder för att se om det inte går att förbättra handelsbalansen också på tekoområdet. Inom tekobranschen är vi beredda att arbeta för en sådan utveckling.

Man måste helt enkelt göra det möjligt för den svenske konsumenten att köpa svenskt. Härvidlag finns det ju vissa saker som Beklädnadsarbetareförbundet har pekat på. Vi är ju världsmästare när det gäller låga tullar på det här området. Prissättningen är också en fråga. Problemet med ursprungsmärkningen är väl på väg att lösas, men tyvärr omfattas inte alla tekovaror. Det har uttalats allvarliga farhågor för hemtextilierna.

Sedan har vi kontrollen av importen. Det har t. ex. i tidningarna uppgivits att man tar in varor från tredje land, exempelvis när kvoten för import från lågprisländerna redan uppnåtts. Här borde man verkligen se till att varor kommer från rätt håll.

Tyvärr har handelsministern inte gjort en enda kommentar beträffande AB Eiser. Handelsministern har emellertid fortfarande chansen att ge en kommentar. Vi socialdemokrater har i en motion aktualiserat frågan och framhållit att Eiser måste tilldelas kapital, så att inte företagets existens äventyras. Därför har vi föreslagit att riksdagen uttalar att regeringen bör vidta snabba och effektiva åtgärder, som säkrar Eisers fortlevnad och produktion i Sverige.

Anf. 17 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Av Lahja Exners inlägg framgick det inte varpå hon grundade sitt påstående att regeringens ekonomiska politik inte skulle ge några resultat med avseende på tekobranschen.

I en framställning från branschen pekas det på betydelsen av att de här åtgärderna vidtas. Det framhålls bl. a., att om den föreslagna momssänkningen inte skulle genomföras, skulle situationen för tekobranschen snabbt förvärras. Om riksdagen alltså hade följt socialdemokraternas förslag och avvisat momssänkningen, skulle situationen snabbt ha förvärrats för branschen. Det är för tekobranschen och för dess anställda glädjande att riksdagen avvisade socialdemokraternas nejsägande i fråga om moms.

När det gäller konsumenternas val tror jag, Jörn Svensson, på principen om konsumenternas fria val. På den punkten skiljer sig våra uppfattningar. Jag är anhängare av marknadsekonomi, och som en sådan kan vi väl inte med bästa vilja i världen beskriva Jörn Svensson. Jag menar att det är rimligt att konsumenten skall kunna välja mellan ett kvalitativt bättre men kanske litet dyrare plagg och ett enklare, litet billigare plagg, ofta importerat. Av det skälet tror jag inte på Jörn Svenssons tanke på någon form av kvalitetsprövning. Däremot vill jag upprepa att jag tror att det är värdefullt att vi har ett system med ursprungsmärkning.

Även i samband med ursprungsmärkningen är det viktigt att vi har en kontroll av importerade tekoprodukter. Det har redovisats för mig att det förekommer oegentligheter när det gäller denna kontroll. Varor som är tillverkade i ett land kan ha en ursprungsmärkning från ett annat land. Varorna kan t. ex. ommärkas i ett EG- eller EFTA-land, gentemot vilka vi inte har några kvotbestämmelser. Det är angeläget att vi förbättrar denna kontroll. Det finns svårigheter att göra detta. Det kräver bl. a. visst ökat internationellt samarbete mellan olika länders tullmyndigheter. På den punkten håller vi på och undersöker möjligheterna att förbättra kontrollen.

Jag skall också svara Jörn Svensson när det gäller Holma. Jag hann inte med det i mitt tidigare svar till honom. Det var i och för sig min företrädare som handelsminister som i januari i år fattade beslutet. Det gjordes efter ganska noggranna utredningar inom överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Syftet var att klara beredskapen på detta område till lägsta möjliga kostnad genom bl. a. strukturomvandlingar inom kam- och kardgarnsindustrin. Men såvitt jag kan förstå är Holma-affären nu ett avslutat kapitel.

Får jag sedan i fråga om handeln bara kortfattat säga att det f. n. i Genève

pågår diskussioner om ett nytt multifiberavtal. Jag utgår från att ett sådant avtal kommer att innehålla en klausul av samma slag som nuvarande multifiberavtal, en klausul som gör det möjligt för länder med mycket hög importpenetration att träffa överenskommelser om bilaterala kvoter på det sätt som f. n. sker. Men man skall ha i minnet att huvuddelen av importen av textilprodukter kommer från länder med vilka vi, med hänsyn till det internationella regelsystem som vi har godkänt, inte har möjligheter att träffa bilaterala kvoteringsavtal. Det är i första hand länder inom EG och EFTA.

Jag reagerade litet när Lahja Exner talade om att vi skall börja höja tullar. Är det något land som skall undvika att gå i spetsen för nya importrestriktioner, bilaterala kvoter och höjda tullar, så är det Sverige. Vi är extremt beroende av utrikeshandel och export. Hälften av all industriproduktion säljs i utlandet. Vilka förödande konsekvenser skulle det inte kunna bli för svensk industri, svenskt näringsliv och sysselsättningen i detta land, om Sverige, genom enstaka handelshindrande åtgärder på tekoområdet, medverkade till en spridning av handelshinder över industrivärlden. Jag tror att de av kammarens ledamöter som är närvarande förstår vilka risker för vår utrikeshandel och vår välfärd i allmänhet som en sådan utveckling skulle kunna leda till.

Låt mig, herr talman, till sist bara något kommentera en formulering som Jörn Svensson använde.

Han frågade om tiden är ute för svensk tekoindustri. Låt mig bestämt säga att den inte är det – tvärtom. Jag tror på svensk tekoindustri. Det är uppenbart att delar av svensk tekoindustri har visat sig vara konkurrenskraftiga och har framtiden för sig. Det är de delar av den här branschen som är framgångsrika när det gäller design, produktutveckling och marknadsföring och som också genom sina exportframgångar har kunnat bevisa detta. Jag menar att det i första hand är de ekonomisk-politiska åtgärderna kompletterade med den tekopolitik som regeringen nu för som ger tekoindustrin en chans för framtiden, en chans som jag tror och hoppas att industrin kommer att ta till vara.

Anf. 18 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Diskussionen om momssänkningen är visserligen inte mitt bord, men jag vill påpeka för handelsministern att man kan uppnå en förstärkning av de lönearbetandes köpkraft även på andra vägar än genom den prissäskning som momssänkningen eventuellt kan tänkas ge upphov till. Man kan få samma verkningar – det är bara fråga om olika metoder.

Skillnaden mellan handelsministern och mig är ju inte att jag skulle vara anhängare av ett system där man prackar på konsumenterna saker och ting som de absolut inte vill ha eller inte har bruk för. Vad det handlar om är att staten till konsumenternas fromma förhåller sig aktiv och på ett förnuftigt sätt till en redan styrd marknad. Det finns ingen fri marknad utan en styrd marknad, som styrs av bestämda intressen. Dessa är mäktiga nog att med sina olika utspel, sin inriktning av produktionen och sitt val av teknologi styra

marknaden och urvalet av produkter. Det gäller för staten att förhålla sig på ett sådant aktivt sätt till denna marknad att det gynnar konsumentintressena. Jag menar att förhöjda kvalitetskrav skulle göra detta gentemot en del av importen.

Det finns naturligtvis inte heller något hinder för att ett så pass import- och exportberoende land som Sverige, med en så öppen ekonomi som den svenska, låter sina politiska företrädare agera internationellt, för att t. ex. i samverkan med textilarbetare och nationella intressen i andra länder bekämpa det multinationella textilkapitalets försök att upprätta allt fler frizoner och på det sättet förvrida konkurrensen.

Detta är en intressant principiell fråga inte minst för folkpartiet, eftersom före handelsministern Hadar Cars har motionerat om ett förslag att inrätta frizoner även i Sverige. Är det den typen av fri marknad man vill ha, att man skall sänka kraven på och ha särskilda förmåner för kapitalintressen som skall kunna spelas ut mellan de olika länderna för att nå största möjliga profit utan några produktiva insatser? Det måste ändå finnas ett nationellt intresse av att gå in i någon form av samarbete med andra textilproducerande länder för att bekämpa dessa frizoner. Jag vore tacksam om Björn Molin kunde kommentera detta en smula.

Jag tror personligen inte alls att Holma-affären är avslutad. Där finns så många obesvarade frågor som kommer upp i andra sammanhang än just detta. Jag efterlyser fortfarande besked om hur Björn Molin ställer sig till de informationer och rykten som ständigt och i en allt stridare ström kommer fram rörande vad som har hänt med de statliga stödmedlen, hur de har använts och vem som har utnyttjat dem. Denna sak måste klarläggas. Jag tror att det blir synd om den ansvarige minister som inte utnyttjar sin tid som minister, även om den möjligen är något knapp, till att bidra till klarheten.

Anf. 19 LAHJA EXNER (s) replik:

Herr talman! Handelsministern pekar på den enormt stora inverkan momssänkningen får på tekobranschens framtid. Jag har helt hastigt räknat ut att när det t. ex. gäller ett par strumpor i 10-kronorsklassen gör momssänkningen 3 öre per par. Jag har litet svårt att tro att momssänkningen är någonting som är avgörande i sammanhanget.

Anledningen till att vi socialdemokrater tog avstånd från momssänkningen var att vi inte ville ha en sådan till priset av sänkta pensioner, till priset av lägre anslag till AMS och till priset av lägre anslag till regionalpolitiken.

Anf. 20 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! Den nuvarande tekopolitiken leder obestridligen till att vi får en allt mindre svensk tekoindustri. Det är otvivelaktigt så att inget land i världen kan uppvisa en motsvarande utveckling som den svenska när det gäller importkonkurrensen på tekoområdet. Om vi tar första kvartalet 1981, finner vi att importens andel av den svenska hemmamarknaden när det gäller

kläder utgjorde 85 %. Det innebär således att den svenska beklädnadsindustrin svarade för 15 %.

Handelsministern hänvisar i sitt interpellationssvar till statistiska centralbyråns uppgift om att tekoindustrin minskade sin produktionsvolym med ca 3 % mellan åren 1978 och 1980. Det innebär, säger handelsministern vidare i sitt svar, att produktionsvolymen nu minskat i långsammare takt än tidigare, och därför kan den inriktning av den statliga tekopolitiken som riksdagen har fattat beslut om när det gäller försörjningsberedskap och produktionsvolym nu sägas vara uppfylld. Men åren 1978–1980 är ju år som ligger något tillbaka i tiden, och det är litet märkligt att handelsministern inte har tagit intryck av de uppvaktningar som han har haft den senaste tiden. Exempelvis besökte representanter från Textilrådet och Konfektionsindustriföreningen honom den 18 augusti, varvid man redovisade hur det såg ut 1980 och hur det nu aktuella läget var. I den promemoria som handelsministern då fick säger man:

”Under det sista kvartalet 1980 försämrades produktionsläget. För helåret 1980 redovisades en minskad tillverkning för hela textilområdet och för kläder en obetydlig ökning som endast återspeglade en kraftig ökning av industrins lager. Några marknadsmässiga förutsättningar att nedbringa lagren fanns inte. Fortsatta produktionsminskningar blev oundvikliga.”

Beträffande det aktuella läget säger man att detta har snabbt försämrats för svenskt tekoindustri. Man hänvisar till att det av statistiken bl. a. framgår

”att produktionen av tekovaror minskade markant första kvartalet 1981 (kläder -7 %, garn -19 %, trikåväv -13 % och annan väv -23 %).

att exporten av kläder stagnerat och exporten av garn och vävnader minskat med 23 % samtidigt som exportandelen i företagets orderstock minskat ---.”

Av detta kan utläsas att man är djupt oroad över den utveckling som nu är för handen. Jag tycker därför att man måste ta intryck av detta och försöka sätta in åtgärder som hjälper industrin ur denna besvärliga situation. Branschorganisationer, fackliga företrädare och aktionsgrupper med företrädare för samtliga partier har engagerat sig i detta och uppvaktat handelsministern med krav på besked av regeringen om vilka åtgärder som regeringen är beredd att sätta in. Nu har vi fått beskedet: Regeringen kommer att föreslå att riksdagen modifierar sitt tidigare beslut om nedtrappningen av äldrestödet, och en proposition om den fortsatta inriktningen av den statliga tekopolitiken kommer senast i mars 1982.

Det är bra, men det räcker inte. Jag anser att något måste ske när det gäller importsidan. Lahja Exner har tidigare redovisat att importen 1980 uppgick till ett värde av 9.3 miljarder kronor. Det är alltså en tredjedel av den mycket omtalade s. k. oljenotan. Av såväl beredskapsskäl som sysselsättningsskäl och även med hänsyn till handelsbalansen finns det anledning att pröva varje möjlighet att minska den svenska tekoimporten. Jag förstår inte att handelsministern är så helt renons på uppslag när det gäller att få ned den

svenska tekoimporten. Det behöver inte nödvändigtvis ske genom tullar och sådana hårda restriktioner. Andra länder har visat prov på hur man kan klara detta. Man kräver exempelvis att det skall finnas skötselråd på varorna. Vidare har man – som Jörn Svensson varit inne på – krav på kvalitetsdeklaration. Sådana åtgärder skulle med en gång ge resultat. Men man intar ju en helt avvisande attityd till sådana åtgärder. Branschen väddar gång på gång till regeringen och det ansvariga statsrådet, och jag kan då inte förstå att man inte försöker att positivt gå till verket för att lösa dessa problem.

Anf. 21 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Lahja Exner tar i sin interpellation upp arbetsmarknadsläget i Sjuhäradsbygden. Jag måste tyvärr konstatera att varken i svaret eller i den här debatten har den frågan berörts särskilt mycket.

Jag har i min hand en rapport från länsarbetsnämnden i Älvsborgs län. Den är avgiven i slutet av september månad. Den återspeglar alltså inte exakt det dagsaktuella läget, men det ändrar egentligen ingenting i sak, eftersom vi vet att utvecklingen inte har gått till det bättre under oktober och november månader.

Rapporten redovisar dels den aktuella situationen och är dels en prognos för framtiden. Jag tycker att det finns anledning att något redogöra för vad rapporten innehåller.

Man konstaterar att arbetslösheten i länet i augusti var 3,5 %, vilket kan jämföras med 2,6 % för riket i dess helhet. Denna procentsiffra innebär att länet intar femte plats vad det gäller arbetslösheten i riket.

Ytterligare några siffror kan belysa det hela. Under årets första åtta månader varslades 2 619 personer om uppsägning. Endast Malmöhus län kan redovisa en högre siffra. I augusti månad gick det 12 arbetslösa på varje ledig plats i länet. Där kan endast fem län uppvisa mer ogynnsamma förhållanden. Av den redovisade statistiken framgår att arbetslösheten i mitten av september ökat till 8 250 personer, medan platstillgången reducerats till 525 lediga platser.

Dessa siffror visar med all tydlighet hur utsatt just Älvsborgs län är. Detta gäller i mycket hög grad den södra länsdelen, där tekoindustrin har sin förankring. Vi vet vad som hänt inom just tekoindustrin på senare tid. Det har varit mycket omfattande varsel om uppsägningar. Tusentals människor berörs direkt av uppsägningarna. Det betyder att många fler är direkt beroende av dessa, eftersom de också i mycket hög grad berör familjemedlemmar.

Nedgången inom svensk tekoindustri är uppenbarligen så stor och omfattande att det är helt nödvändigt med snabba insatser. Det är naturligtvis bra att vi fått veta att äldrestödet skall vara kvar – det vill jag gärna ha sagt. Jag tror också att räntesänkningen, devalveringen och förhoppningsvis även momssänkningen har en positiv verkan. Men det räcker inte med detta, utan det krävs ytterligare åtgärder. Från en rad håll har det framförts förslag om konkreta åtgärder för att försöka klara situationen. Dessa förslag kommer dessutom från skilda håll. Mellan

arbetsmarknadens parter råder väl i allmänhet en viss motsättning, men detta gäller inte på denna punkt, utan här är det i mycket hög grad samstämmiga krav som framförs. Det vore underligt om inte de synpunkter som framförs från de hållen skulle väga väldigt tungt. Jag anser att man från regeringens sida nu skall vidta de åtgärder av kortsiktig karaktär som är alldeles nödvändiga för att vi skall klara situationen i avvaktan på att mer långsiktiga åtgärder kan börja verka. Låt mig bara nämna några av dessa åtgärder.

Det har från alla håll framhållits hur viktigt det är att tullens resurser förstärks, så att nödvändig kontroll kan ske. Det rör sig uppenbarligen om ganska blygsamma belopp, och jag tycker att man skulle kunna förse tullverket med de resurserna.

Hemtagningssystemet har kritiserats. I det utskottsbetänkande som godkändes av riksdagen i våras sade man att om det visade sig att hemtagningssystemet inte fungerade skulle det ses över. Jag tror att det är hög tid att så sker.

Ursprungsmärkningen har berörts här i dag. Det är glädjande att handelsministern redovisat en positiv inställning gentemot den. Här skulle åtgärder kunna vidtas mycket snabbt. Jag vill också understryka vad någon tidigare talare sade, att även det hemtextila området bör tas med i detta sammanhang.

Upphandlingssystemet utgör ett annat område där det borde kunna vidtas åtgärder mycket snabbt.

Men framför allt: Nög går det väl ändå att pröva vilka importbegränsningar vi kan införa inom ramen för gällande avtal? Det borde kunna gå att få förståelse från omvärlden för den svåra situation som i dag råder på tekoområdet. Har någon sådan diskussion tagits upp? Ta upp den och försök få förståelse för att det nu är nödvändigt med i varje fall temporära begränsningar av den svenska importen! Det är inte detsamma som att genomföra ensidiga importrestriktioner – dem tror inte heller jag på. Vi skall inte vidta sådana åtgärder. Men att inom ramen för gällande avtal undersöka vilka möjligheter som finns att begränsa lägprisimporten tycker jag borde vara en förstahandsangelägenhet.

Man kan inte diskutera arbetsmarknadssituationen utan att särskilt betona ungdomsarbetslösheten. Den rapport från länsarbetsnämnden som jag nyss nämnde vittnar om att situationen beträffande antalet arbetslösa ungdomar är mycket oroande. Här i landet torde f. n. ca 60 000 ungdomar gå arbetslösa, och en betydande del av dem finns i Älvsborgs län.

Just i dag har en arbetsgrupp från moderata samlingspartiet avlämnat en rapport, där vi kategoriskt konstaterar att ungdomsarbetslösheten är onödig. Vi har i den rapporten redovisat vad vi nu anser måste göras. Och jag vill bara – eftersom min taletid nu gått ut – hänvisa till att det finns en rad synpunkter i rapporten som jag tror är av värde för framtiden.

Anf. 22 GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Jag vill på den begränsade tid jag har framföra mer allmänna, principiella synpunkter på den debatt som vi har avlyssnat och som rör tekoindustrin.

Jag tycker att betecknande för det ansvariga statsrådets inlägg var de många orden med endast liten konkretisering beträffande vad hans ordsvall skulle leda fram till.

Vi är allesammans medvetna om att tekoindustrin är en industri som under de senaste decennierna snabbt reducerats. Man kan t. o. m. anföra sifferutvecklingen från 140 000 till 35 000. Men fram till 1976 var detta i allt väsentligt acceptabelt, därför att vi hade en arbetsmarknad som bjöd på andra arbeten. Vi hade ju under ett par av de här åren ett importbehov av arbetskraft som gick upp till 50 000 man om året. Arbetslösheten inom tekoindustrin var då mera en omställningsarbetslöshet, medan den nu tenderar att bli en permanent arbetslöshet – och det är någonting helt annat.

Handelsministern försöker försvara sig för den utveckling som skett sedan 1976 och framför allt under det senaste året, mellan 1980 och 1981. Och han har lämnat en ganska originell redovisning, där inte de aktuella siffrorna tagits med – eftersom det sista året varit mest frapperande i fråga om nedgång och reduktion inom branschen.

Riksdagen har gjort ett uttalande om att vi själva skall svara för 30 % av den svenska försörjningsnivån. Det har visserligen modifierats till att det skall vara en riktpunkt, men detta utesluter ju inte att denna riktpunkt ändå skall ha som sin bas de 30 procenten. När handelsministern svarar att det här är en riktpunkt och ingenting annat måste han följaktligen vara medveten om att riktpunkten ändå i botten har en fixerad siffra.

Jag läste med stor förvåning ett uttalande av handelsministern i en av ortstidningarna efter ett besök som handelsministern gjort nere i dessa bygder. Det heter – jag utgår från att handelsministern är riktigt refererad:

”Det är meningslöst att fastställa någon nivå om man inte har några instrument för att hålla den nivån. Därför anser jag att det är fel att besluta om något procenttal, säger Björn Molin.”

Det där är ju en nonchalans emot riksdagen, och detta bör inte få stå opåtalat. Jag har varit ledamot av statsrådet under så många år att jag åtminstone fått lära mig, att klara uttalanden av riksdagen är förpliktande för de enskilda statsråden. Det går inte att måla sig ur de 30 procenten, att göra sig fri från denna procentsats, och när man i dag kommit ned till dessa tal – det har sagts 17 %, det har sagts 15 % – har man för länge sedan tappat riktpunkten.

Dessutom är ju den här branschen en specifik bransch. Man kan inte göra en utläggning om frihandelns betydelse i vårt land i allmänhet – här är det tekobranschen vi resonerar om.

Det finns två avsnitt av det svenska näringslivet som man har frikopplat från de allmänna argumenten. Det ena är jordbruket, som vi skyddar till 100 % och ännu mera, och där finns, herr Molin, inte konsumentens fria val. Om man hade detta fria val och inte dessa handelshinder, så skulle vi ju kunna köpa åtskilliga av de livsmedel som vi konsumerar till billigare priser än i dag. Vi försvarar dessa 100 % av vissa skäl – av beredskapsskäl.

Det andra avsnittet där man har slagit fast att beredskapsskäl föreligger är

just tekobranchen. Därför är det inte riktigt att föra resonemanget utifrån den allmänna frihandelsprinciper, när man talar om tekobranchen. Här är det en begränsning i den allmänna diskussionen.

Från denna utgångspunkt kan man väl tala om både importbegränsningar och tullbarriärer. Det har nämnts här att vi är utomordentligt generösa, och den generositeten orkar vi inte upprätthålla i det långa loppet. Vi har en import från lågprisländerna som är tre gånger större per capita än vad någon annan västerländsk industrination kostar på sig. Låt mig säga några ord om försörjningsgraden. Jag vill nämna några synpunkter på importen och göra vissa jämförelser.

USA importerar 10 % av sitt försörjningsbehov, Frankrike 30 % och Västtyskland 40 %. De går längst av de länder jag jämför med. Vi importerar mellan 80 och 85 % av vårt försörjningsbehov!

Vi har inom den skandinaviska brödrakretsen ett tullskydd som i Norge ligger på 30 % och i Finland på 35 %. Vi håller oss med ett tullskydd på 14 %!

Det har ju visat sig att denna generositet leder till att vi till slut inte har någonting kvar av branschen, och då har inte handelsministern ryktat sitt värv enligt gjorda utfästelser och enligt de önskemål som den svenska riksdagen klart har uttalat.

Jag vill, herr talman, anföra ytterligare ett par synpunkter under de fattiga minuter som jag till äventyrs har kvar. Jag ber att få komma tillbaka i ett treminutersinlägg.

När man gör de här internationella jämförelserna är det inget tvivel om att handelsministerns kolleger i de andra länderna visar ett betydligt större engagemang och en betydligt större aktivitet just för den här branschen än vad vår handelsminister har lyckats mobilisera. De har också konstruerat – vilket ju framgick av Rune Carlsteins inlägg – vissa regler för hur man skall kunna ordna detta, och det bör finnas sådana kommunikationslinjer mellan den svenske handelsministern och hans kolleger att han kan lära sig litet grand från det hållet.

Anf. 23 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! För en stund sedan satt jag på mitt rum men hade givetvis såsom varande en av de riksdagsmän som skall följa Statsföretags verksamhet radion påslagen, så att jag kunde följa den här debatten. Jag lyssnade med intresse på handelsministern och hörde att han bl. a. refererade till en konferens som han deltagit i tillsammans med branschfolk, fackföreningsfolk och andra. Handelsministern uttalade sitt intresse för att få synpunkter just från dem som befinner sig på verkstadsgolvet. Då tänkte jag att det är bäst att jag går in i kammaren och lämnar några synpunkter från Sollefteå.

Där sitter nu i desperation sedan flera månader tillbaka ett sjuttiotal Eisersömmerskor och vaktar sina maskiner i den norrländska vinternatten. De vill ingenting annat än att ha arbete. Om man kryper in genom ett fönster till Eiserfabriken och besöker dessa sömmerskor, får man ta del av hur de har ordnat studiecirkel och hur de försöker upphålla modet. Till mig sade de

bl. a. – och det vidarebefordrar jag: Ännu så länge har tekoindustrin åtnjutit ett bidrag på 12 500 kr. per anställd. Detta bidragsbelopp är givetvis inte att förakta, men jämfört med andra satsningar är det mycket mycket litet. Det finns exempel på att man satsat tiofalt per anställd för att rädda jobben i en viss bransch.

Dessa tekosömmerskor tycker att regeringen, när det nu är fråga om att kommunen tänker garantera att arbete kommer i gång med en beställning åt SIDA via AMS, borde vara så generös att den lämnade den garanti på 200 000 kr. som kommunen begär för att kunna vara säker på sin sak och starta det här jobbet. – Då, säger Eisersömmerskorna, skulle symaskinerna komma i gång, och vi skulle ha arbete i några månader. Kanske hoppets ljus skulle tändas och vi skulle kunna tänka oss en fortsatt drift med kooperativ regim.

Regeringen har emellertid enligt förljudanden avslagit denna enligt min uppfattning ganska vettiga framställning från kommunen. Enligt officiella uttalanden ämnar regeringen inte biträda framställningen.

Eftersom handelsministern är intresserad av vad som händer på verkstads-golvet kanske han kan svara mig på dessa frågor: Vad skall jag säga till sömmerskorna? Hur skall vi ta itu med problemen när det gäller borgen för att få i gång jobben i Sollefteå? Ser handelsministern möjligen någon öppning? Har handelsministern någonting att erbjuda för att åtminstone på denna infekterade och mycket pressade arbetsplats kunna ge ett hopp om en liten ljusning när det gäller arbetsmöjligheterna?

Anf. 24 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Detta blir en lång debatt, men problemen är också stora. Som representant för den bygd vars näringsliv till stor del består av tekoindustri är man bekymrad över den utveckling som pågått under mycket lång tid. Handelsministern har ju också pekat på att problemen inte börjat nu utan att nedtrappningen av tekonäringen i dessa och även andra bygder har skett under en mycket lång tid.

Jag vill erinra om att vi framför allt har det målet att vi av försörjningsberedskapsskäl måste ha en tekoindustri. Jag anser att det är oerhört viktigt att den försörjningsmöjligheten finns kvar. Man får emellertid akta sig för att bara strikt se på vilken produktion vi har. Det finns nämligen en lägsta produktionsnivå, under vilken en industri över huvud taget inte kan fungera. Vi tenderar att närma oss eller redan vara på den nivån när det gäller tekoindustrin. Det är ju inte så att det bara måste finnas fabriker som kan väva och sy. Det måste också finnas möjligheter att serva de här industrierna. Det måste finnas industrier som tar fram maskiner och allt det som behövs för att tekoindustrin över huvud taget skall fungera. Får tekoindustrin alltför liten omfattning klarar den inte att driva någon verksamhet över huvud taget. Man måste ta hänsyn till detta när man bedömer vår försörjningsberedskap på det här området och inte bara till om vi har en viss procents försörjningsberedskap. Det är naturligtvis riktigt att vi – om vi lägger ihop det som vi producerar för den svenska marknaden och det som vi producerar för

export – har en inte föraktlig försörjningsberedskap i dag.

Jag konstaterar också att handelsministern här sade att det inte hjälper med generella åtgärder för att klara tekoindustrins problem. Det är alldeles klart att devalveringen och annat har en positiv effekt även för tekoindustrin, men problemet är att det tar tid innan åtgärderna hinner ge effekt. De order som man tecknar omsätts ju inte omedelbart i produktion i alla sammanhang.

Jag tror också att mömssänkningen hade en positiv effekt. Det kanske inte är riktigt att säga som Lahja Exner gjorde tidigare, att strumporna blir några ören billigare. Det är egentligen inte fråga om det utan om vår totala konsumtion. Får vi mer pengar över att köpa för så räcker ju pengarna till fler produkter – och därigenom kommer den totala konsumtionen att bli något större, vilket också kommer textilindustrin till del.

De åtgärder vi har att vidta är flera. Äldrestödet har berörts här, och jag tycker att det är mycket viktigt att man behåller det. Många av industrierna i Sjuhäradsbygden är nämligen i allra högsta grad beroende av att det finns kvar. Jag vill också påpeka att arbetsmarknadsutskottet, om jag inte minns fel, redan i våras anförde att man inte får trappa ned detta stöd utan att klara ut vilka problem det i så fall medför för sysselsättningen. Även om riksdagen antog det förslag som då förelåg om nedtrappning, tillfogades ändå en brasklapp om att effekterna måste ses över innan man slutgiltigt bestämmer sig för åtgärderna.

Ursprungsmärkningen är också en viktig sak. Jag vill understryka vad som här sagts, nämligen att hemtextil kanske borde omfattas av detta krav. Den kommun i landet som har det största beroendet av tekoprodukter är Marks kommun. Den har 77 % av sina industrissysselsatta inom tekoindustrin, och industrierna där består till mycket stor del av just hemtextilindustrier. Jag tror att också på den sidan krävs ett skydd av något slag.

Jag skulle också vilja vädja till handelsministern att se till att de förhandlare vi i dag har i Genève, som sysslar med att utforma ett nytt multifiberavtal, får informationer från den svenska regeringen om att de verkligen skall arbeta för att vi får ur vår synpunkt fördelaktiga avtal framöver. Jag tror att det är alldeles nödvändigt.

Jag tror också att kontrollen och importen behöver skärpas. Lahja Exner framhöll ju att all import kanske inte sker på ett ärligt sätt. Också det bör kunna ge en del arbetstillfällen till den svenska tekoindustrin.

Här har förts en diskussion om Eiser, och det är ett mycket stort problem för oss nere i Sjuhäradsbygden. Men vi bör kanske akta oss för att göra Eisers problem till tekos problem. Om man nu stöttar Eiser mycket hårt – och därigenom andra företag tvingas slå igen – har ju inte teko som helhet hjälpts särskilt mycket. Men för den skull får vi inte avstå från att stötta Eiser, utan vi måste se till att Eiser kan fungera också i framtiden. Det är emellertid inte alldeles säkert att det måste fungera exakt så som det fungerar i dag. Jag kan mycket väl tänka mig att man diskuterar att bryta ned Eiser i mindre enheter, som kanske kan fungera bättre än det nuvarande Eiser. Men jag tycker inte heller att man kan lämna tanken på kooperativa lösningar, som ger de

anställda möjlighet att ta över. Jag tror att man måste vara beredd att försöka hitta nya lösningar.

Anf. 25 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Jag skall göra några kommentarer till det som har sagts senast i debatten.

Låt mig först i anslutning till vad Gunnar Sträng sade rätta en uppgift som jag lämnade. Jag råkade säga att 27 000 arbetstillfällen inom tekobranschen föll bort under 1960- och 1970-talen, dvs. de senaste 20 åren. Det var en felaktig uppgift. Det var under 1960-talet.

Sedan gick ungefär 18 000 jobb förlorade under första hälften av 1970-talet. Därefter har drygt 12 000 jobb fallit bort.

Vad Gunnar Sträng sade skall relateras till detta. 45 000 arbetstillfällen inom tekobranschen föll alltså bort under den socialdemokratiska regerings-tiden. 12 000 har fallit bort under vår tid därefter.

Gunnar Sträng tillät sig mot den bakgrunden att säga att utslagningen fram till 1976 var socialt acceptabel. Därefter var den det inte. Det var väl, för att uttrycka sig försiktigt, ett partipolitiskt yttrande av Gunnar Sträng.

Jag har sagt att det s. k. 30-procentmålet är meningslöst, därför att riksdagen inte i det sammanhanget har anvisat några åtgärder. Det finns såvitt jag förstår inga instrument för att uppehålla det. Det var det jag gav uttryck för i mitt interpellationssvar.

Beredskapsmålet är självfallet en helt annan sak. Det är viktigt att vi kan upprätthålla den beredskap på det här området som riksdagen har uttalat sig för. Det gör vi också i nuvarande situation, om vi räknar in den potential vi har i fråga om tekoexport.

Jag vill gärna stryka under vad Lennart Brunander sade: Det är viktigt att vi säkerställer en viss basproduktion. För att göra det har staten via överstyrelsen för ekonomiskt försvar träffat avtal med bomullsspinnerier och med kam- och kardgarnsindustrin. Det är viktigt att överstyrelsen för ekonomiskt försvar också fortsättningsvis får de möjligheterna.

Jag har utgått ifrån att vår utrikeshandelssituation är väl känd för Hans Nyhage och Gunnar Sträng. Jag skall nöja mig med att upprepa att ett land som är så extremt beroende av utrikeshandel och export som Sverige inte gärna kan gå i spetsen med nya handelsrestriktioner.

Vad skulle resultatet av högre tullar och begränsningar av lågprisimporten bli? Vi kan se vad effekten blev av sådana funderingar i Norge. Resultatet blev att importen ökade från de länder som det inte var möjligt att träffa begränsningsavtal med, nämligen EG- och EFTA-länderna. Det betyder att om vi genom ytterligare kvoteringar eller höjda tullar begränsar tekoimporten från de s. k. lågprisländerna blir det ett ökat utrymme för import från EG och EFTA. Resultatet blir högre priser på tekoprodukterna för konsumenterna. Också det är ett skäl att avvisa den typen av handelsrestriktioner.

När det gällde momssänkningen sade jag till Lahja Exner att det är viktigt att komma ihåg att en del av de akuta problemen är betingade av en minskning i den inhemska efterfrågan. Importen har sjunkit. Jag har några

siffror för första halvåret i år. Den inhemska produktionen av kläder har minskat med 6 %, och importen har minskat med 6 %. När det gäller garn och väv har produktionen minskat med 9 % och importen med 14 %. Jag nämner dessa siffror för att illustrera att det akuta problemet är en minskad efterfrågan. I det läget har branschen, just textilrådet och Konfektionsindustriföreningen, gjort den bedömningen att en utebliven momssänkning ytterligare skulle ha förvärrat läget. Jag tror att de har gjort en riktig bedömning.

Får jag också stryka under att vi från regeringens sida har vidtagit den något ovanliga åtgärden att meddela att vi avser att förlänga äldrestödet enligt oförändrade regler också nästa budgetår. Vi har klargjort det redan nu, trots att budgetarbetet inte är avslutat och trots att vi har mycket betydande besparingsambitioner. Och det har vi gjort för att vi har velat ge branschen och facket ett snabbt besked om vad de har att rätta sig efter. Och vi har gjort det just mot bakgrund av de uppvaktningar som har förekommit, där man har prioriterat äldrestödet framför allt med hänsyn till sysselsättningssituationen i branschen.

De särskilda åtgärder som har vidtagits på tekoområdet, framför allt det förlängda äldrestödet tillsammans med en viss förbättring av efterfrågan på grund av momssänkningen och en viss förbättring av ett ogynnsamt kostnadsläge genom devalveringen, ger den svenska tekoindustrin en chans. Och det gör det motiverat att säga att det finns goda överlevnadsmöjligheter för delar av vår inhemska tekoindustri.

Anf. 26 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Ett par kommentarer till den debatt som har utvecklats och sedan ett återgripande till det som jag tidigare har tagit upp.

Även om jag i det mesta är överens med Gunnar Sträng om de bedömningar han gjorde och de synpunkter som han förde fram när det gäller tekoproblemet och importproblemet, kan jag inte underlåta att samtidigt säga att man inte bara skall framställa det så att tekokrisen började få sin elakartade form efter 1976. Hela den här typen av statlig stödpolitik, som enligt min mening har missbrukats av det privata tekokapitalet för egna syften och till förfång för tekoindustrins möjligheter att överleva, påbörjades ganska långt före 1976. Staten var hälftenägare i Eiser redan i början av 1970-talet under den socialdemokratiska regeringen. Det var under den tiden som Eiser från en vinst på 38 milj. kr. 1974 föll till en förlust 1975 på 11 milj. kr. Samtidigt kunde de privata aktieägarna via Eiserinvest, sitt investmentbolag, göra omfattande uppköp av aktier på börsen.

Jag menar med detta inte att antyda något utan att säga ganska klart att det är tydligt att här förekom en överföring av resurser. Det var en form av mer eller mindre dold kapitalflykt. Man missbrukade det statliga stödet, den statliga tekopolitiken, för ett sådant syfte. Detta missbruk förefaller ha fortsatt i accelererad omfattning. Och nu när krisen har gått långt är det naturligtvis oerhört väl upplagt för en sådan anda, där alla bara försöker ta åt sig därför att man tror att allt ändå kommer att störta samman till slut. Det gäller att sko sig så gott man kan.

Fackklubbarna inom Eisers olika enheter har gemensamt antagit ett uttalande där de ger uttryck för sitt misstroende mot den sittande ledningen. Jag menar att den socialdemokratiska pressen något aktivare än den har gjort borde ha givit uttryck för denna mening. Man borde också från de ledamöter, aktiva socialdemokrater, som sitter i Eiserkoncernens styrelse ha kunnat förvänta sig ett skarpare agerande och ett klarare ställningstagande i denna fråga.

Det för mig över till huvudändamålet med att jag gick upp i debatten en gång till.

De uppgifter som journalisterna i programmet i Radio Sjuhärad har tagit fram plus en rad andra omständigheter och fakta som jag tidigare översiktligt har berört här ger anledning till den som jag menar grundade misstanken att den statliga stödpolitiken till teko, statens engagemang i teko, har missbrukats av olika intressen. Därför har den inte kunnat få den effekt som den annars skulle ha fått. Någoting måste göras för att förändra den situationen.

Något måste också göras för att skapa klarhet om vad som har skett bakom alla de här uppgifterna och ryktena som ju inte, såvitt jag förstår, kan vara utan substans. Så mycket kan jag bedöma, tror jag, av sådana ting.

Handelsministern har inte gått in på min raka fråga. Han har vikit undan, möjligen därför att han måst replikera andra talare, men jag vill att han tar upp den.

Ingen begär av handelsministern att han i dag skall komma med omdömen om hur det står till i överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hur det har stått till med den statliga tekopolitiken, hur det står till med Eiserkoncernen och dess ledning. Jag inser mycket väl att sådana omdömen kan naturligtvis inte en minister ge utan att ha ett grundligt underlag, men min fråga är: Ämnar handelsministern, i ljuset av vad som nu gradvis mer och mer kommer fram, föranstalta om en undersökning av vad som har skett inom Eiserkoncernen och hur man i olika sammanhang har nyttjat den statliga tekopolitiken?

Det är angeläget att det skapas klarhet, och jag är tacksam för ett svar huruvida Björn Molin har en sådan strävan och huruvida han försöker gå in, likmätigt det övergripande ansvar han som minister måste ha i denna sak.

Anf. 27 LAHJA EXNER (s):

Herr talman! Tyvärr tvingas jag konstatera att jag inte fått några direkta svar på mina frågor i interpellationen och inte heller på de frågor som jag har ställt under debatten.

Till slut vill jag framhålla att momssänkningen gäller både importerade och inhemska varor.

Anf. 28 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! I mitt förra inlägg var jag mycket mån om att betona att eventuella importbegränsningar skulle ske inom ramarna för gällande avtal, att ramarna alltså skulle prövas. Jag betonade uttryckligen att jag inte anslöt mig till tanken på ensidigt viktagna svenska importrestriktioner. Sådana tror

jag skulle medföra en klart negativ effekt för det svenska näringslivet som helhet.

Men regeringen har såvitt jag förstår ansvar för att söka internationell förståelse för de utomordentliga svårigheter som nu åvilar den svenska tekoindustrin. Regeringen måste söka få gehör för att importen begränsas, när självförsörjningsgraden går ner till så låg nivå som den nu gjort i vårt land. Det initiativet måste regeringen ta och inte låta sig styras av några förutfattade meningar om att det inte skulle kunna gå och därmed inte heller få frågan prövad.

Jag tycker faktiskt att det är ganska anmärkningsvärt att vi här i landet har så väldigt svårt att inom ramen för gällande villkor ta till vara de möjligheter som finns att skydda vår industri för otillbörlig konkurrens. Andra länder tycks, som redan sagts, kunna klara detta på ett hyggligt sätt.

När jag hör de socialdemokratiska debattörerna tala om begränsning av lågprisimporten måste jag ändå i rättvisans namn erinra om att den nuvarande situationen på tekoområdet har sitt ursprung till mycket stora delar i den politik som fördes av socialdemokraterna i regeringsställning. Låt mig bara erinra om synen på tekoindustrin som en låglöneindustri, om de kraftigt ökade arbetsgivaravgifterna, om de selektiva stödåtgärderna och om de närmast obegränsade importmöjligheter som då fanns på tekoområdet.

Jag tycker att man från socialdemokratiskt håll skall ha detta klart för sig, när man kritiserar den nu sittande regeringen.

Slutligen: Det talas mycket om den 30-procentiga självförsörjningsgraden. Låt mig om igen konstatera att jag inte förstår hur det skall gå till att uppnå den genom protektionistiska åtgärder. Det bästa sättet att nå det målet måste väl vara frivilliga insatser från var och en av oss, nämligen att vi i ökad utsträckning frivilligt påtar oss uppgiften att köpa svenska tekovaror. Gör vi det, tror jag att vi därmed har den bästa möjligheten att nå 30-procentsmålet.

Anf. 29 GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Jag skall försöka låta bli att kommentera Hans Nyhages inlägg. Jag skall inskränka mig till att säga att arbetsgivaravgifterna, som väl inte har så särdeles mycket att göra med den fråga som vi diskuterar i dag, inte är exceptionellt höga i vårt land. De är högre i Frankrike, och de är lika höga i Västtyskland som hos oss. Men vi har en annan syn på hur man skall hantera tekoimporten.

Jag vill inte heller föröda de tre minuter som jag avsett att använda för att diskutera med handelsministern – kanske jag får några minuter till – med en historisk träta med Jörn Svensson. Jag inskränker mig till att säga att den svenska produktionen av tekovaror 1976 svarade för ungefär 37 % av vår försörjningsgrad när det gäller dessa varor. Jag är mer än nöjd om vi kan komma tillbaka till de 37 procenten. Före 1976 bedrev man en medveten lokaliseringspolitik med styrning av de stora företagen för att lätta upp den ensidiga tekobranschens aktivitet i södra Älvsborg med annan verksamhet.

Nr 31

Torsdagen den
19 november 1981

Om tekopolitiken

Det skedde inte utan framgång – fyra fem av våra större verkstadsföretag etablerade sig med den styrsel över investeringsfonderna som vi då hade just i Boråstrakten och dess omgivning.

Nu diskuterar vi hur vi skall kunna komma tillbaka till de 30 procenten – kalla det för den fixa siffran eller riktpunkten, jag ser ingen skillnad i det avseendet – som denna riksdag ändå har uttalat sig för. Det är en förpliktelse för handelsministern och regeringen att försöka effektuera det. Det enda som handelsministern egentligen har att komma med är att vi skall fortsätta med äldrestödet. Det är en uppehållande åtgärd för att nedgången inte skall gå ännu snabbare än vi har kunnat bevittna under de senaste åren. Men det inger inga som helst förhoppningar om någon aktivitet för framtiden som skulle kunna leda till att det av riksdagen fixerade målet återställdes.

Momssänkningen – som ju egentligen inte är någonting annat än ett återställande av det prisläge som var före 1980, då momsens höjdes med alla de konsekvenser som det förde med sig – spelar inte någon roll när det gäller den fråga vi nu talar om. Det väsentliga är nämligen importen från lågprisländerna – oavsett om varorna kommer direkt eller om de på underliga vägar slussas över andra nationer och på den vägen kommer in på vår marknad.

Sänker man momsens, så blir det en motsvarande sänkning både på våra egna tillverkade produkter och på de från lågprisländerna importerade produkterna. Relationerna förändras inte. Konkurrensen är lika besvärlig som den var tidigare – jag tror att vi kan hålla momsens utanför den här debatten.

På samma sätt är det med devalveringen. Denna har ingen effekt, när priserna är så enormt skiljaktiga som de är. Jag tänker då på framställningskostnaderna i Sydkorea och Hongkong – för att ta ett par exempel – jämfört med framställningskostnaderna hos oss eller i Europa. Devalveringen i Sverige kan lämnas utanför den här diskussionen. Vi har i tidigare motioner försökt tala om vilka medel handelsministern skulle använda sig av för att konkret kunna angripa den här olyckliga utvecklingen. Vi har föreslagit en global kvotering av den typ som norrmännen arbetar med. De gör det trots att de är bundna av samma regler enligt GATT-stadgan och frihandeln som vi är. Vi har ett förslag – om vi inte har framfört det tidigare, så är jag beredd att göra det nu. På den punkten har jag bl. a. Beklädnadsarbetareförbundets uppfattning att stödja mig på. Förslaget stämmer också överens med vad Hans Nyhage sade alldeles nyss. Varför har man från regeringens sida inte vidtagit några konkreta åtgärder för att få till stånd en diskussion med EG och EFTA, inför den alarmerande utveckling som vi avläser i vårt land? I GATT-stadgan står det klart angivet att om en bransch kommer i uppenbara svårigheter, så finns den förhandlingsmöjligheten – man borde i varje fall ha försökt att utnyttja den, men i det avseendet har man inte gjort någonting.

Vi har lagt fram ett annat konkret förslag, som är en fråga för vår egen interna verksamhet. Vi har inte bara den väldiga skillnaden i proportion mellan de importerade plaggen från dessa lågprisländer och vår egen

produktion. Den skillnaden fördubblas när plaggen lyfts över disken i affären. Under sådana förhållanden är det ännu svårare att få utrymme för avsättning av den svenskproducerade varan.

Vi har i motioner talat om hur man bör gå till väga för att reda upp detta. Men inte heller här har någonting annat hänt än att riksdagens majoritet, med Hans Nyhages benägna medverkan, har avslagit alla dessa konkreta förslag.

Statistik är naturligtvis intressant. Men vilka statistiska redovisningar man än gör, och även om Björn Molin korrigerar sitt senaste inlägg, är läget så pass bekymmersamt just nu att statistik inte är någonting att hålla i när man vill lösa denna branschs problem.

Beredskapsmålet har definierats av riksdagen, och det är, som jag nyss sade, regeringens skyldighet att försöka leva upp till det, även om det görs ansatser att blanda bort korten genom att tala om en riktpunkt.

Vad upplever vi nu, herr talman? Jo, vi upplever hur de svenska tekoproducenterna slår igen sin verksamhet och etablerar sig som importörer. De har sina designsektorer kvar och skickar över sina beställningar till bortre Asien. De får in sina kollektioner uppsydda efter svenskt mått och svensk typ och smak. Detta innebär i klarskrift att man helt enkelt flyttar över arbetsmöjligheterna från Sverige till Korea, till Hongkong, till Taiwan, allt medan regeringen rullar tummarna.

Den här rollen som uppgivelsens och liknöjdhetens apostel som handelsministern uppträder i är det sannerligen hög tid att han frigör sig från.

Anf. 30 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag har full förståelse för att Gunnar Sträng inte vill diskutera den tekopolitik som gällde under socialdemokratisk regeringstid. Fakta talar sitt tydliga språk: 27 000 förlorade tekojobb på 1960-talet, 18 000 under 1970-talets första hälft, dvs. under den tid socialdemokraterna satt i regeringsställning, och ca 12 000 under tiden därefter, när de borgerliga hade tagit över.

Under den socialdemokratiska regeringstiden drevs otvetydigt avtalen inom handeln upp till en mycket hög nivå, som det sedan visat sig svårt att komma ner ifrån. Likväl har det under borgerlig regeringstid skett en hel del.

När socialdemokraterna i dag ser följden av sin politik, kritiserar man dem som nu sitter i ansvarig ställning.

Anf. 31 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Jag vill lämna en upplysning till Gunnar Sträng, som föreföll att rekommendera globalkvoter på detta område och åberopade Norge. Jag var i Norge i går och hade tillfälle att diskutera med norrmännen hur systemet med globalkvoter fungerar.

Globalkvoter kan bara införas med länderna utanför EG och EFTA. Det var alltså med stöd av GATT:s klausul § 19 som de har kunnat vidta denna åtgärd – jag vill understryka att det är en ensidig åtgärd.

Vad har det lett till i Norge? Visserligen har av naturliga skäl importen från de lågprisländer som ligger utanför EG och EFTA kunnat hållas nere med stöd av globalkvoterna. Men det har lett till en motsvarande ökning av importen från EG- och EFTA-länderna. Det har inte fungerat som ett skydd för den inhemska industrin, och det har lett till en ökning av priserna för konsumenterna. Därför är man numera i Norge klokt nog på väg bort från systemet med globalkvoter.

Låt mig säga att om socialdemokratisk handelspolitik i fortsättningen skall vara globalkvoter, då tar jag mig för pannan, herr Sträng!

Anf. 32 GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Om formuleringen att herr Molin tar sig för pannan innebär en intellektuell tillnyktring, vill jag livligt tillstyrka detta. Om därutöver även en globalkvotering kan ha sina problem, får man naturligtvis se på det, men normmännen har arbetat med det systemet under många år och är tydligen beredda att fortsätta med det – än så länge i varje fall.

Jag är medveten om att globalkvotering gäller utanför EFTA- och EG-området. Jag är å andra sidan angelägen om att understyrka att i våra förslag ligger inte detta fast som den helt avgörande åtgärden. Vi har talat om en licensiering för kontrollens skull även när det gäller importen från EG och EFTA, kombinerad med en verklig ursprungsbeteckning, för att därmed ha möjlighet att se om det den vägen slussas in varor som gör det besvärligt för vår räkning.

Nu är det ändå på det sättet att Sverige är en neutral nation, som tillåter sig att ha alldeles speciella uppfattningar om hur det här landet skall fungera i händelse av en avspärrning. Kommer vi under de 30 procenten i tekoproduktion, så förstör vi en maskinkapacitet och en teknisk kapacitet som vi kommer att behöva ha i en avspärrning. Vi ödelägger därmed en yrkeskunskap som är nödvändig för att näringen och branschen skall kunna fungera vidare. Detta ligger i hela beredskapsmotivet. Där har den här nationen ett exklusivt argument när man begär att få skyddet i denna blygsamma form. – Vi skyddar ju, som jag nyss sade, det svenska jordbruket – och är överens om att göra det – upp till 100 %. Tänk på detta, herr Molin, och sätt er vid förhandlingsbordet med motparten och för fram de här argumenten! Det är inte uteslutet att ni skulle kunna lyckas få gehör för dem. Herr Molin har ju dessutom fördelen att få argumenten från mig och har bara att föra dem vidare.

Anf. 33 Handelsministern BJÖRN MOLIN:

Herr talman! Riksdagen har ju alltid ställt sig bakom en svensk frihandelspolitik. Det gjorde den också under den tid då vi hade en socialdemokratisk regering i Sverige.

Jag läste den socialdemokratiska partistyrelsens yttrande till partikongressen. Också det var ett stöd för den traditionella frihandelspolitiken. Det var mot den bakgrunden, Gunnar Sträng, som jag använde uttrycket att jag tog mig för pannan när jag hörde en framträdande företrädare för det

socialdemokratiska partiet plädera för globalkvoter – för om de vore ett generellt inslag i socialdemokratisk handelspolitik, så vore det förödande för svenskt näringsliv och för sysselsättningen i vårt land, ifall socialdemokraterna fick ett avgörande inflytande.

Nr 31

Torsdagen den
19 november 1981

Om tekopolitiken

Anf. 34 GUNNAR STRÄNG (s):

Herr talman! Skall det vara så svårt för herr Molin att komma ihåg att vi nu diskuterar *tekobranschen*? Jag skulle aldrig komma på den vilda idén att rekommendera en globalkvot för svensk handel *över hela linjen*. Hela den här debatten rör sig om denna tekobransch, som vid sidan om jordbruket skall – enligt riksdagens uppfattning – särbehandlas även när man diskuterar handelspolitik.

Anf. 35 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Tillåt mig påminna om att jag har ställt en fråga rörande det statliga stödet i dess relation till vad som nu har hänt inom Eiserkoncernen. Jag har då frågat handelsministern om han avser att genomföra en närmare undersökning av vad som där har skett för att klara ut de problem som uppenbarligen finns och den misstro som speciellt från de fackliga organisationernas sida har visats mot ledningens sätt att sköta sitt ansvar.

Jag har ännu icke fått något svar på den punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1981/82:72 lagförslag 3 till socialförsäkringsutskottet
i övrigt till socialutskottet

8 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1981/82:101 och 102 till trafikutskottet

1981/82:103 till näringsutskottet

1981/82:104 till försvarsutskottet

1981/82:105 till utbildningsutskottet

1981/82:106 till näringsutskottet

9 § Anmälades och bordlades

Förslagen

1981/82:5 Riksdagens revisorers förslag angående information om statliga publikationer

1981/82:6 Riksdagens förvaltningsstyrelsens förslag om anslag på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1981/82 såvitt avser allmänt kyrkomöte

Torsdagen den
19 november 1981

*Meddelande om
interpellationer*

10 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1981/82:107 av *Lars Werner m. fl.*

1981/82:108 av *Bengt Wiklund och Helge Hagberg*

med anledning av proposition 1981/82:25 med förslag till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1981/82

1981/82:109 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1981/82:38 om kapitaltillskott till Norrlands Skogsägares Cellulosa AB, m. m.

1981/82:110 av *Knut Wachtmeister m. fl.*

med anledning av proposition 1981/82:68 om ändrade avdragsregler för realisationsförluster på premieobligationer

11 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 18 november

1981/82:84 av *Bertil Jonasson* (c) till justitieministern om ifrågasatt indragning av vissa tingsställen:

Domstolsverket planerar indragning av vissa tingsställen bl. a. i Värmlands län. Berörda tingsrätter och kommuner har uppmanats att yttra sig i ärendet. Däremot har, anmärkningsvärt nog, inte länsstyrelserna uppmanats att yttra sig, trots att de har det övergripande ansvaret för den regionala utvecklingen inom länet.

Det finns skäl att betona att tingsrätterna utgör ett betydande inslag i den regionala servicen. Deras lokalisering utgör dessutom ett bra komplement till en ofta sned lokal arbetsmarknad. Den regionalpolitiska planeringen har en sektorsövergripande karaktär. Det är nödvändigt att den statliga verksamheten utvecklas i enlighet med övergripande regionala ambitioner. Detta har bl. a. lagts fast i statlig förordning (SFS 1979:639).

Beträffande den nu aktuella sakfrågan kan angående Värmland konstateras, att de uppgifter över folkmängd i tingsställeorterna som redovisas i promemorian är i detta sammanhang helt irrelevanta. Vad som är av intresse är naturligtvis folkmängden inom varje tingsställes "upptagningsområde". För tingsstället i Årjäng rör det sig om hela Årjängs kommun med ca 9 800 invånare, mot angivna 3 000. För tingsstället i Filipstad rör det sig om hela Filipstads kommun och kanske även Storfors kommun med tillsammans ca 20 000 invånare, mot angivna 7 300. För tingsstället i Råda kan antas att hela Hagfors kommun med ca 17 500 invånare tillhör upptagningsområdet, mot angivna 800. Tingsstället i Likenäs kan sägas ha ett naturligt upptagnings-

område som omfattar de norra delarna av Torsby kommun. Detta område har en befolkning på ca 5 500 personer, mot angivna 200.

Totalt sett innebär detta, att om de föreslagna indragningarna skulle genomföras så skulle detta beröra närmare 53 000 personer i stället för i promemorian angivna 11 300.

Det rör sig om betydande förändringar och en försämrad service för många människor i små orter och på landsbygden.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till justitieministern få ställa följande frågor:

1. Vill statsrådet medverka till att statliga organ som planerar indragning av regional service alltid bereder vederbörande länsstyrelse tillfälle att yttra sig i ärendet innan beslut fattas?

2. Anser justitieministern att den nu ifrågavarande indragningen av tingsrätter i Värmlands län utgår från en tillräckligt saklig grund för att beslut skall kunna fattas?

1981/82:85 av *Lars Hedfors* (s) till industriministern om verksamheten vid Munksjö AB:

Styrelsen för skogsföretaget Munksjö AB har nu, sedan den statliga Investeringsbanken sagt upp sina lån till företaget, beslutat lösa företagets ekonomiska problem genom en ackordsuppgörelse. Risken för en konkurs är överhängande. Detta uppfattas av de fackliga organisationerna som ett allvarligt hot mot sysselsättningen vid företagets olika anläggningar.

I Markaryds kommun i Kronobergs län har Munksjö AB en fabrik, Timsforsanläggningen, som i huvudsak sysslar med framställning av papper och wellpapp. Det kan tilläggas att papperstillverkningen helt sker med returpapper som råvara. Denna fabrik sysselsätter ca 380 personer och är kommunens största arbetsplats. En avveckling av hela eller delar av denna anläggning skulle bli ett dråpslag mot Markaryds kommun.

Kommunen är redan nu hårt drabbad av sysselsättningsproblem. Så sent som i april månad detta år avskedades ca 350 personer vid Södra Skogsägarnas anläggning i Strömsnäsbruk, som ligger i kommunens norra del. Och för fjorton dagar sedan ställde Fabriks AB Ekå i Markaryd med ca 125 anställda in betalningarna. Vidare har ett mindre företag med ett tjugotal anställda gått i konkurs. Till detta kommer ett stort antal permitteringar och varsel om permitteringar vid andra företag i kommunen.

Det är alltså ingen överdrift att påstå att sysselsättningsläget i kommunen redan är ytterst besvärligt. Ca 270 personer, varav 100 unga människor, är arbetslösa. För dem finns det bara fem lediga platser att tillgå.

Mot denna minst sagt dystra bakgrund vill jag till industriministern framställa följande frågor:

1. Vad har statsrådet gjort för att förhindra den svåra situation som nu uppstått för Munksjö AB?

2. Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att förhindra att någon del av produktionen vid Munksjö AB:s Timsforsanläggning i Markaryds kommun försvinner?

Nr 31

Torsdagen den
19 november 1981

*Meddelande om
interpellationer*

Torsdagen den
19 november 1981

1981/82:86 av *Inga Lantz* (vpk) till arbetsmarknadsministern om riksyrrkesskolorna:

*Meddelande om
interpellationer*

Riksyrrkesskolorna, som startades omkring 1960 på sju orter i landet, är avsedda för arbetslösa ungdomar som inte har bra betyg nog för att komma in på gymnasieskolan. Ungdomarnas sociala situation har också betydelse för rekryteringen till skolorna. Till 90 % är det ungdomar i 16–18 års ålder som går på dessa skolor. På t. ex. Hedenäsens skola är medelbetyget 1,5, och ungefär en tredjedel av ungdomarna har sociala problem av något slag.

I dag finns det fyra riksyrrkesskolor, i Hedenäset, Hudiksvall, Gamleby och Torpshammar. Nyligen har det bestämts att riksyrrkesskolorna skall avvecklas och i stället bli AMU-filialer. Ett skäl till detta sägs vara att det åligger kommunerna att ge ungdomar under 18 år yrkesutbildning. Men detta måste ses som ett svek mot ungdomar i nämnda situation och i åldrar under 18 år, eftersom rekryteringen till AMU-utbildningen utestänger ungdomar på 16–18 år.

Omvandlingen till AMU-filialer sker samtidigt som tusentals ungdomar inte kommer in på gymnasieskolans linjer. Just dessa internatskolor med sin speciella inriktning på både social fostran och yrkesutbildning har en mycket viktig funktion att fylla i dagens läge med hög ungdomsarbetslöshet och annan utslagning. Jag ser ingen anledning till att göra om dessa skolor rent organisatoriskt, utan verksamheten borde få fortsätta i nuvarande form. I varje fall borde ungdomar i 16–18-årsåldern garanteras möjlighet att gå i dessa skolor.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande frågor:

1. Är statsrådet beredd att verka för att 16–18-åringar får plats vid riksyrrkesskolorna?
2. Av vilket skäl bör riksyrrkesskolorna omvandlas till AMU-filialer?

1981/82:87 av *Georg Andersson* (s) till utbildningsministern om verksamheten vid statens kulturråd:

Utbildningsminister Jan-Erik Wikström har nyligen gett direktiv om kraftiga besparingar i budgeten för statens kulturråd. Detta har helt förändrat förutsättningarna för pågående planering inom kulturrådet. Denna drastiska åtgärd har motiverats med behovet att skapa resurser för kulturinstitutionerna.

Allvarligare än så är att regeringen enligt uppgift synes överväga att radikalt förändra kulturrådets ställning på så sätt att rådet skulle fräntas möjligheterna att göra en samlad bedömning av kulturinstitutionernas anslagsframställningar. Därmed skulle kulturrådet förlora väsentliga delar av den uppgift som det tilldelats genom riksdagens enhälliga beslut 1974. Den demokratiska beslutsordning som byggts upp genom inrättandet av statens kulturråd och dess tre nämnder skulle därmed brytas. Det administrativa arbete som nu utförs under ledning av kulturrådet, med dess inslag av

parlamentariker och företrädare för löntagarorganisationerna och kulturarbetare, skulle därmed övertas av utbildningsdepartementet. Detta strider mot grundläggande tankar i den kulturpolitiska reform som genomfördes under mitten av 1970-talet.

En sådan ändring av arbetsfördelningen kan knappast motiveras av besparingsskäl. Här måste helt andra motiv i så fall ha varit styrande. Regeringens attacker mot kulturrådet synes ha ett samband med regeringens allmänna strävan att förändra inriktningen av kulturpolitiken. I uttalanden av statssekreteraren i utbildningsdepartementet aviseras en förskjutning av det ekonomiska ansvaret på kulturområdet från staten till landstingen och kommunerna. Detta är mycket illavarslande. En sådan utveckling skulle innebära ett klart avsteg från de av riksdagen fastställda kulturpolitiska malen.

Mot bakgrund av de förhållanden jag här refererat till vill jag till utbildningsministern ställa följande frågor:

1. Har regeringen för avsikt att förändra kulturrådets ställning som beredande och verkställande organ i kulturpolitiska frågor?
2. Om så är fallet – vilka motiv har utbildningsministern att anföra för en sådan åtgärd?

1981/82:88 av *Per Olof Håkansson* (s) till bostadsministern om regeringens tillståndsprövning enligt förköpslagen:

Enligt 1 § första stycket förköpslagen har kommun förköpsrätt vid försäljning omfattande "sådan fast egendom som behöver rustas upp".

Regeringen har den 30 april 1981 (PI 1899/80) på föredragning av dåvarande statsrådet Danell vägrat Malmö kommun tillstånd till förköp av en bostadsfastighet med 22 smålägenheter. Kommunen hade motiverat sin ansökan med att den hade för avsikt att ändra lägenhetssammansättningen. Lägenheterna uppfyllde i och för sig kraven på lägsta godtagbara standard enligt bostadssaneringslagen.

Regeringens beslut innehåller bl. a. en hänvisning till att förköpsrätt inte kan anses föreligga om det visserligen finns ett visst behov av upprustning men detta är obetydligt både från kvalitativ och kvantitativ synpunkt. Motiveringen för regeringsbeslutet har emellertid inte knutits till en bedömning av det aktuella fallet utifrån dessa synpunkter. Regeringen konstaterar i stället som en generell tes att "Enbart ändringar i lägenhetsindelningen i en fastighet som i övrigt inte erfordrar saneringsåtgärder kan dock – – – inte anses innebära att det föreligger sådant upprustningsbehov som utgör grund för förköp".

Detta kan tydas antingen som att avsedda åtgärder inte ansetts falla inom lagens upprustningsbegrepp eller som att enbart ändrad lägenhetssammansättning i ett hus generellt sett anses svara mot ett bostadspolitiskt behov som alltid är obetydligt både från kvalitativ och kvantitativ synpunkt. Den sakliga riktigheten av båda dessa alternativ måste självfallet sättas i fråga.

Gällande motiv till 1 § första stycket förköpslagen (prop. 1974:152, CU

Torsdagen den
19 november 1981

*Meddelande om
interpellationer*

1974:36) utgörs bl. a. av uttalanden till regeringsprotokollet om att det för att konstatera en förköpsrätt är tillräckligt att det föreligger ett upprustningsbehov som inte är obetydligt både från kvalitativ och kvantitativ synpunkt. Som exempel på klara förköpsfall angavs i sammanhanget upprustning av t. ex. gårdsutrymmen eller rivning av undermålig bebyggelse. Detta ansågs innebära att kommunerna kommer att kunna göra gällande förköpsrätt i praktiskt taget alla de situationer då ett köp framstår som önskvärt från mark- och bostadspolitisk synpunkt samt att därmed uppnåtts det av riksdagen uppställda målet att förköpslagen skall bygga på kommunens obetingade företrädesrätt till mark som avses för ny eller förändrad tätbebyggelse. Föredragande statsrådet ansåg det svårt att finna praktiska exempel på fall som skulle ligga inom den kommunala kompetensen men likväl inte täckas av bestämmelserna.

Det torde knappast föreligga delade meningar om att ändringar i lägenhetssammansättningen redan 1974 accepterats som godtagna uttryck för önskvärda kommunala bostadspolitiska ambitioner. Senare anförde dåvarande föredragande statsrådet, numera bostadsministern (prop. 1977/78:100 bil. 16 s. 159–160):

”En väsentlig del av beståndet i flerfamiljshus utgörs av hus med smålägenheter som uppfyller kravet på lägsta godtagbara standard och där några tomma lägenheter inte finns. Den ensidiga lägenhetsstrukturen medför med nödvändighet att också hushållssammansättningen blir ensidig. I områden med enbart små lägenheter kan barnfamiljer inte finna lämpliga bostäder. För att skapa förutsättningar för alla kategorier av hushåll behöver lägenhetssammansättningen i många bostadsområden ändras.”

Redan mot hittills angiven bakgrund borde tillräckliga skäl finnas för att tolka gällande rätt så, att kommunala befästa önskemål om ändrad lägenhetssammansättning i och för sig kan konstitueras ett upprustningsbehov i förköpslagens mening.

Som ett bidrag till tolkningen av denna gällande rätt kan även noteras de bedömningar som civilutskottet och riksdagen haft anledning att göra vid prövning av om en sådan sakståndpunkt krävde en lagändring (CU 1979/80:14, CU 1980/81:16). Utskottet noterade att regeringen i ett fall hade vägrat tillstånd till förköp under återopande av att avsedd ändring i lägenhetssammansättningen inte bedömts som upprustning. Utskottet anförde att avgörandet torde få anses innebära att de avsedda ändringarna i lägenhetsindelningen bedömts som obetydliga både från kvalitativ och kvantitativ synpunkt samt att det i vart fall inte torde behöva rada tvivel om att ändring av lägenhetsindelning i princip kan vara en omständighet som, liksom andra faktorer, kan beaktas vid prövning av om ett upprustningsbehov föreligger.

Utskottets nämnda bedömning ändrar självfallet inte, och har heller inte avsetts ändra, innehållet i gällande rätt. Det är en bedömning som ingår som ett ofrånkomligt led i avgörandet om det finns anledning för riksdagen att påkalla ändring i lagstiftningen. Tolkningen var enhällig. Med kännedom om utskottets arbetssätt torde man också kunna utgå från att formuleringarna

gjorts efter kontakt med företrädare för närmast ansvarig sektor av bostadsdepartementet.

I tolkningsfrågan bör vidare noteras att fastighetsnämnden i Malmö hos regeringen gjort en framställning om sådan ändring av förköpslagen att fastighet kunde förköpas för ändring i lägenhetssammansättningen, även om lägenheterna i och för sig uppfyllde lägsta godtagbara standard. Ärendet avskrevs utan sakprövning med hänvisning till det nämnda riksdagsbeslutet. Detta torde få uppfattas som en anslutning till civilutskottets tolkning av gällande rätt.

Enligt de tolkningar av regeringens första beslut som enligt ovan fått uttryck skulle tillstånd kunna ges till förköp med enda syfte att åstadkomma ändringar i lägenhetsindelningen – allt förutsatt att behovet av dessa ändringar inte är obetydligt från både kvalitativ och kvantitativ synpunkt. Avgörandet i den förra delen kan med hänsyn till förköpslagens koppling till numera bostadsförsörjningsprogrammen inte bli annat än att de kommunala avvägningarna får följas. Därmed skulle gränsdragningen vid tillståndsprovningen i allt väsentligt begränsa sig till om de avsedda åtgärderna har sådan omfattning att de har någon praktisk betydelse när det gäller att uppnå de kommunala syftena.

Det anförda ger under alla förhållanden vid handen att regeringens inledningsvis nämnda beslut den 30 april 1981 inte står i överensstämmelse med gällande innehåll av 1 § första stycket förköpslagen såsom det tolkats i andra sammanhang. Detta medför självfallet en inte önskvärd ovisshet vid kommande tillämpning och nya kommunala överväganden. Ovissheten bör undanröjas, inte minst med hänsyn till att det kan göras och har gjorts gällande att regeringens senare beslut kommit att färgas av övertygelser som manifesterats i programmatiska uttalanden från moderata samlingspartiet mot förköpsrätten som sådan och som kan leda till en benägenhet att tolka förköpsförutsättningarna så snävt som möjligt. En diskussion om regeringsbeslutet den 30 april 1980 som sådant och om dess bevekelsegrunder är emellertid såväl olämplig som föga meningsfull i detta sammanhang. I klarhetens intresse finns dock ett starkt behov av att få kunskap om de bedömningar som kommer att leda den för dessa såväl förvaltnings- som lagstiftningsärenden numer ansvariga bostadsministern. Jag önskar därför fråga henne:

Anses vid regeringens tillståndsprovning enligt förköpslagen att förköpsrätt föreligger för att genomföra en upprustning med enda syfte att inte obetydligt förändra lägenhetsindelningen i ett bostadshus?

Nr 31

Torsdagen den
19 november 1981

*Meddelande om
interpellationer*

Torsdagen den
19 november 1981

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor*

den 18 november

1981/82:118 av tredje vice talmannen *Karl Erik Eriksson* (fp) till justitieministern om ifrågasatt indragning av vissa tingsställen:

Domstolsverket har vid halvårsskiftet 1981 på regeringens uppdrag påbörjat en undersökning av behovet av tingsställen utanför tingsrätternas kansliorter.

Enligt uppdraget skall kostnaderna för bibehållande av tingsställen vägas mot de olägenheter en indragning medför för allmänheten och de regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska effekter som en indragning kan få.

Bland de tingsställen som domstolsverket överväger att föreslå indragning av är Filipstad och Årjäng i Värmlands län. I yttranden från kommuner och från tingsrätterna har kraftigt betonats vilket hårt slag en nedläggning av tingsställena skulle innebära för bygden. När det gäller Årjäng har Arvika tingsrätt bl. a. skrivit: "Det hade enligt tingsrättens bedömning varit för staten ekonomiskt gynnsamt att överlämna fastigheten till kommunen med villkor att kommunen tillhandahöll lokaler och vaktmästare för tingsrättens sammanträden i Årjäng. Det framstår också som rättfärdigt om tingshuset, som ju uppförts med skattemedel från Årjäng, skulle tillfalla kommunen mot att kommunen såg till att det i Årjäng fanns erforderliga lokaler för rättsväsendet."

Bland de tingsställen som är föremål för utredning om eventuell indragning finns säkert flera liknande exempel, där man genom förbilligande av driften kunde behålla tingsstället.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga justitieministern:

Kommer regeringen att pröva alternativet med överlåtelse av lokaler till berörd kommun innan man tar ställning till eventuell indragning av tingsställe?

den 19 november

1981/82:119 av *Sven Henricsson* (vpk) till kommunikationsministern om den lokala och regionala tågtrafiken:

SJ:s tidtabellsplanering för våren 1982 pågår. Ett genomgående drag i tågplaneringen synes vara att SJ satsar på de långväga interregionala förbindelserna. Lokal och regional trafik med anslutning till de långväga tågen synes inte bli beaktad. Av allt att döma finns en inställning från SJ:s sida, innebärande att man har för avsikt att rensa bort alla trafikuppgifter av lokal och regional karaktär. Dessa anses vara ett område för de nya länshuvudmännen.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande fråga:

Är kommunikationsministern beredd att verka för välanpassade tågförbindelser och en obyråkratisk anpassning av tågtrafiken till övrig lokal och regional trafik?

1981/82:120 av *Per Olof Håkansson* (s) till jordbruksministern om åtgärder för att säkerställa naturvärdena inom Häckebergaområdet i Lunds kommun:

Riksdagen har som vägledning för det fortsatta planeringsarbetet inom primära rekreationsområden uttalat att "stor vikt bör fästas vid att tillgodose naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen och att bevara landskapets karaktär". Motsvarande uttalande finns för andra s. k. riksintressen.

En bred opinion stöder länsstyrelsens i Malmöhus län beslut från december 1980 om förordnande enligt 11 och 19 §§ naturvårdslagen inom Häckebergaområdet i Lunds kommun.

Häckebergaområdet är i sin helhet ett riksobjekt för naturvård. Stora delar har i den fysiska riksplaneringen betecknats som område av riksintresse för friluftsliv, och området ingår i det primära rekreationsområdet "sydöstskånes ås- och sjölandskap".

Jag vill därför fråga vilka åtgärder jordbruksministern ämnar vidta för att säkerställa att Häckebergaområdets naturvärden och förutsättningar för friluftsliv bevaras i enlighet med länsstyrelsens intentioner?

1981/82:121 av *Bo Finnkvist* (s) till industriministern om åtgärder för att rädda sysselsättningen på bruksorterna i Värmland:

Bruksorterna i Värmland har under senare år fått vidkännas en stor sysselsättningsminskning. Under 1981 har dessutom samtliga järnbruk utom ett varslat om avskedanden – Storfors, Björneborg, Lesjöfors, Hagfors och nu senast Munkfors –, alla tillverkare av specialstål, mestadels för export. Dessa orter är för sin överlevnad helt beroende av bruken.

De fåtaliga arbetstillfällena som under åren tillkommit har på intet sätt kunnat kompensera det stora bortfallet vid bruken.

Med anledning av det anförda vill jag till statsrådet ställa följande fråga:

Vilka initiativ avser industriministern ta för att rädda sysselsättningen och skapa ersättningsindustri på bruksorterna i Värmland?

1981/82:122 av *Marianne Karlsson* (c) till utbildningsministern om landsarkivets lokaler i Vadstena:

Sedan 1899 har Vadstena slott fungerat som landsarkiv. Lokalen är i fullt bruk men är endast nödortfött upprustad.

Det är orimligt att landsarkivets lokalfråga inte har lösts för länge sedan. Yrkesinspektionen hotar nu att stänga institutionen. Nu måste om- och

Nr 31

Torsdagen den
19 november 1981

*Meddelande om
frågor*

tillbyggnader komma i gång utan dröjsmål. För snabba åtgärder talar också den växande arbetslösheten inom byggfacken i Östergötland.

Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att den planerade ny- och ombyggnaden av landsarkivets lokaler i Vadstena skall kunna genomföras?

13 § Kammaren åtskildes kl. 14.25.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert